

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ.....	9
1.1. Визнання та класифікація виробничих запасів.....	9
1.2. Аналіз нормативно-правової бази обліку виробничих запасів	14
1.3. Оцінка виробничих запасів	20
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ГЛОРІЯ-В»	28
2.1. Облік руху запасів та їх документальне оформлення	28
2.2. Синтетичний і аналітичний облік запасів	38
2.3. Удосконалення ведення обліку виробничих запасів в умовах комп'ютеризації.....	47
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ	58
3.1. Аналіз забезпеченості та ефективності використання виробничих запасів підприємства.....	58
3.2. Шляхи вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами на підприємстві.....	68
ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81
ДОДАТКИ.....	88

АНОТАЦІЯ

Федорченко О. Г. Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами. 071 Облік і оподаткування. Освітня програма «Облік і оподаткування». Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2022.

У магістерській роботі розглянуто загальні вимоги визнання, класифікації і оцінки виробничих запасів відповідно до міжнародних та національних стандартів. Проаналізовано нормативно-правову базу з обліку виробничих запасів, проаналізовано особливості зарубіжного досвіду, документальне оформлення руху виробничих запасів, види автоматизації обліку. Запропоновано шляхи вдосконалення системи документообігу, використання рахунку 29 «Транспортно-заготівельні витрати».

У роботі проаналізовано систему показників, яка характеризує ефективність використання виробничих запасів. Визначено місце матеріальних витрат в собівартості продукції виробничих підприємств. Розглянуто місце управлінського обліку в системі ефективного використання виробничих запасів. Зазначено рекомендації щодо вдосконалення ефективності використання виробничих запасів.

Ключові слова. Виробничі запаси, облік, документообіг, автоматизація, аналіз, матеріаломісткість, управління.

ANNOTATION

Fedorchenko O. Accounting and analytical support of inventory management. 071 Accounting and taxation. Educational program "Accounting and taxation". Vasyl' Stus Donetsk National University. Vinnytsia, 2022.

The master's thesis examines the general principles of recognition, classification and evaluation of inventories in accordance with international and national standards. The regulatory and legal basis for accounting for production stocks was considered, the peculiarities of foreign experience, documentation of the movement of production stocks at the enterprise, types of automation of accounting were analyzed. Ways to improve the document flow system, use of account 29 "Transport and procurement costs" are proposed.

The work analyzes the system of indicators that characterizes the efficiency of the use of production stocks. The place of material costs in the cost of production of production enterprises is determined. The place of management accounting in the system of effective use of Inventories is considered. Recommendations for improving the efficiency of the use of production stocks are indicated.

Keywords. Inventories, accounting, document flow, automation, analysis, material capacity, management.

ВСТУП

Актуальність теми. Умовою безперервного та прибуткового виробництва є своєчасне надходження, правильне зберігання і використання виробничих запасів. Організація та розвиток виробництва на підприємстві неможливе без налагодженого та ефективно діючого процесу обліку та аналізу виробничих запасів на підприємствах. Неналагоджена система управління виробничими запасами призводить до несвоєчасного забезпечення виробництва необхідними матеріалами, сировиною, комплектуючими виробами, напівфабрикатами або до надлишкового їх накопичення на складах підприємства. Відсутність ефективності прийнятих управлінських рішень щодо потреби в формуванні виробничих запасів та їх кількості може призвести до втрати підприємством прибутку внаслідок зупинки виробництва через недостатність виробничих запасів або до заморожування грошових коштів через їх накопичення.

Для того щоб забезпечити підприємство виробничими запасами та організувати їх ефективне використання необхідно проводити систематичний облік і аналізувати динаміку та рівень забезпеченості та ефективного використання виробничих запасів

В сучасних умовах проблеми обліку виробничих запасів набувають особливої актуальності, виникає потреба в швидкій і достовірній інформації. В сучасних умовах важливим є вирішення питання адаптації сучасної системи обліку запасів на підприємствах до вимог оперативності та достовірності надання інформації задля підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання. Контроль за поставкою, використанням, правильним оформленням у бухгалтерському обліку і списанням запасів є основою злагодженого, безперебійного процесу виробництва.

Від правильності ведення обліку виробничих запасів залежить достовірність інформації про отриманий підприємством прибуток. Впровадження аналізу надає можливість виявити невикористані резерви, раціонально використовувати наявні виробничі запаси, знаходити шляхи для

збільшення виробництва продукції за рахунок зниження частки матеріальних витрат в собівартості продукції.

Дослідженню питань, щодо обліку та аналізу виробничих запасів на підприємстві присвячені роботи таких вчених як Ф.Ф. Бутинець, Л. В. Бурдейна, Н.І. Коваль, Н. Кудлаєва, І. Я. Максименко, А. С. Марина, О.С. Роева, Н. Л. Правдюк, М.С. Пушкар, Н.М. Ткаченко, Н. Б.Токар та багато інших. Численні дослідження даного питання свідчать, що питання аналізу стану виробничих запасів знаходять своє відображення у практичній діяльності, проте питання їх аналізу до сьогодні не втрачають своєї актуальності і потребують подальшого дослідження.

Мета кваліфікаційної роботи. Дослідження теоретичних та практичних засад організації обліку і аналізу виробничих запасів, а також виявлені можливих шляхів вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами на підприємстві.

Завдання, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети:

- розглянути різні підходи до класифікації виробничих запасів;
- провести аналіз нормативно-правової бази обліку виробничих запасів;
- охарактеризувати методи оцінки виробничих запасів при надходженні та вибутті;
- вивчити передумови правильної організації обліку і проаналізувати документальне оформлення руху виробничих запасів;
- розглянуто порядок відображення операцій у синтетичному та аналітичному обліку;
- визначити особливості ведення автоматизованого обліку виробничих запасів на підприємстві та можливості його удосконалення;
- провести аналіз забезпеченості та ефективності використання виробничих запасів на підприємстві;
- надати шляхи вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами на підприємстві.

Об'єкт дослідження: облік і аналіз виробничих запасів на ТОВ «Глорія-В».

Предмет дослідження: вплив організації обліку та аналізу на управління виробничими запасами та ефективність діяльності підприємства.

Методи дослідження. При написанні кваліфікаційної роботи використовуються загальнонаукові методи: порівняння та узагальнення – для обробки облікової інформації та визначення сутності категорії «виробничі запаси»; методи індукції та дедукції – для визначення стану та можливостей покращення обліку та аналізу виробничих запасів; розрахунково-аналітичний для проведення розрахунків і наочного відображення результатів дослідження; методи систематизації, гіпотези та припущення – для формування власної думки та розробки рекомендацій для ТОВ «Глорія-В».

Теоретична та практична значущість. Теоретичне значення одержаних результатів полягає у детальному дослідженні організації облікового процесу, документальному оформленні операцій, класифікації, методів оцінки вибуття виробничих запасів, та їх впливу на забезпеченість та ефективність використання виробничих запасів.

Проблемі обліку виробничих запасів приділяється значна увага, оскільки організації обліку впливає на розвиток як окремого підприємства, так і економіки країни в цілому.

Практична значущість полягає у розроблених пропозиціях оптимізації організації облікової та аналітичної систем підприємства, зокрема в впровадженні графіку документообігу, схеми прийняття управлінських рішень, проведенні багатофакторного аналізу, визначенні рівня забезпеченості та ефективності використання виробничими запасами за допомогою системи показників, що дало можливість зменшити собівартість в частині матеріальних витрат.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження було апробовано в ході:

– написання тез на тему «Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами» у збірнику праць XXII Всеукраїнської наукової конференції студентів та молодих вчених «Проблеми розвитку соціально-економічних систем в національній та глобальній економіці». ТОМ 1. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2022. С. 156-159.;

– написання статті на тему «Багатофакторний аналіз ефективності використання виробничих запасів на підприємстві» у Віснику студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса. Випуск 14 Том 2. С. 253-258.

Структура роботи. Магістерська робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст роботи викладено на 84 сторінках. Робота містить 13 таблиць, 19 рисунків та 8 додатків. Список використаних посилань складається із 51 найменування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

1.1. Визнання та класифікація виробничих запасів

До впровадження національних стандартів обліку в термінології широко використовувались різні назви, а саме виробничі ресурси, матеріальні ресурси, предмети праці, товарно-матеріальні цінності. В одних економічних джерелах виробничі запаси носять назву товарно-матеріальних цінностей, в інших матеріальних ресурсів, одні автори запасами називають господарські засоби, розділяючи їх на засоби праці та предмети праці, інші виробничими ресурсами, поєднуючи матеріальні і трудові ресурси.

Облік запасів на підприємствах та в інших організаціях всіх форм власності (крім бюджетних установ) регулюється діючим національним стандартом обліку [1]. Це Положення визначає методологічні засади формування інформації про запаси в бухгалтерському обліку та розкриття її у фінансовій звітності. Відповідно до п. 4 цього НП(С)БО як запаси розглядаються: «активи, які:

- утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності;
- перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва;
- утримуються для споживання при виробництві продукції, виконання робіт і надання послуг, а також управління підприємством» [1].

Майже аналогічне визначення наводиться в МСБО 2, а саме: «запаси – це активи, які:

- утримуються для продажу у звичайному процесі бізнесу;
- перебувають у процесі виробництва для такого продажу або
- існують у формі основних чи допоміжних матеріалів для споживання у виробничому процесі або при наданні послуг» [2].

Підсумовуючи, можна сказати, що запаси - це складова матеріальних ресурсів, актив, який бере участь у господарських процесах (постачання,

виробництва, реалізації) підприємства протягом одного операційного циклу, а також створенні продукту праці.

Запаси визнаються активом, якщо існує ймовірність того, що підприємство отримає майбутні економічні вигоди від їх використання, і їх вартість може бути достовірно визначено.

Облік виробничих запасів регламентується діючим законодавством, проте чіткого визначення поняття «виробничі запаси» воно не містить. Натомість є Інструкція до Плану рахунків [3], в якій конкретно вказано на склад та перелік запасів, що мають обліковуватися як виробничі запаси підприємства. В межах окремого підприємства такий поділ є досить відносним тому що те, що вчора було придбано як сировина або матеріали, завтра може стати товаром, і навпаки. Однак для цілей ефективного забезпечення управлінського персоналу інформацією про вартість, склад, рух та структуру виробничих запасів до їх складу доречно віднести ті запаси, перелік яких запропоновано Інструкцією.

Для прикладу в бухгалтерському обліку зарубіжних країн термін «виробничі запаси» не використовується. Натомість, використовується таке поняття, як «товарні запаси», призначенням яких є продаж протягом одного звичайного операційного циклу. У нормативних документах Німеччини визначення виробничі запаси, також не наводять, однак під цим поняттям розуміють предмети, призначені для короткострокового використання або перепродажу. У системі бухгалтерського обліку Великобританії поняття «запаси» трактується ідентично до визначення в США, за виключенням мовних бар'єрів. За Оксфордським словником, запаси – це кількість накопичених і доступних матеріалів для використання в майбутньому [4]. Отже, однією з проблем є відсутність єдиного визначення поняття «виробничі запаси».

Проаналізувавши літературні джерела та підсумовуючі вище викладене, пропонуємо використовувати наступне визначення поняття: виробничі запаси – це сировина, основні та допоміжні матеріали, що придбані або виготовлені на підприємстві й утримуються для подальшої обробки з метою виробництва

продукції протягом одного виробничого циклу і повністю переносять свою вартість на вартість готової продукції.

Для обліку запасів, відповідно до Інструкції [3], призначено 2-й клас Плану рахунків, який має назву «Запаси». Передбачені для обліку рахунки відображено в Додатку А.

Ключем до ефективного процесу ідентифікації активів є правильне розуміння їх сутності та класифікаційних особливостей. Здатність ідентифікувати актив є основою для визнання та зарахування його на баланс із метою подальшого обліку, саме тому організація обліку запасів потребує побудови економічно обґрунтованої їх класифікації. Кожне підприємство самостійно обирає за якими ознаками класифікувати виробничі запаси, обрана класифікація має сприяти ефективному виконанню основних завдань обліку, а саме:

- забезпечення своєчасного, повного та достовірного документального відображення операцій з надходження, руху та вибуття запасів;
- забезпечення достовірної оцінки виробничих запасів;
- контроль за своєчасністю і повнотою оприбуткування запасів та забезпеченням їх збереження на складах та на всіх стадіях обробки.

Відповідно до НП(С)БО 9 класифікація запасів базується на 2-у класі рахунків бухгалтерського обліку (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 - Класифікація запасів згідно з НП(С)БО 9 «Запаси» [1]

Саме 2-ий клас Плану рахунків передбачений для відображення інформації про стан запасів на рахунках бухгалтерського обліку. Рахунки 2-го класу призначені для узагальнення інформації про готову продукцію, товари, предмети обробки, переробки, виробництва та використання у господарських потребах, що належать підприємству, а також відомості про наявність і рух засобів праці.

Ф. Ф. Бутинець розглядає класифікацію виробничих запасів за субрахунками як найбільш раціональну і важливу. Але він також вважає такий поділ умовним і таким, що часто залежить лише від кількості матеріалу, використаного на виробництві.

Існують різні наукові підходи до класифікації виробничих запасів, проаналізувавши праці таких вчених, як Белікова В.В.[5], Норд Г.Л.[5], Пушкар

М.С., Роева О.С.[6], але виробничі запаси більш доцільно класифікувати за наступними ознаками, наведеними в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Класифікація виробничих запасів

Класифікаційна група	Вид	Характеристика
За видами утворення	Постійні	Виробничі запаси, що забезпечують безперервність виробничого процесу між двома послідовними поставками
	Сезонні	Виробничі запаси, що утворюються при сезонному виробництві продукції чи при сезонному транспортуванні
За місцем знаходження	Складські	Виробничі запаси, що перебувають на складі підприємства
	У виробництві	Виробничі запаси, що перебувають в процесі обробки
	В дорозі	Продукція, що перебуває в дорозі, відвантажена покупцю, і ще не отримана ним
За походженням	Первинні	Виробничі запаси, які були придбані на підприємство ззовні від контрагентів і не підлягли обробці на даному підприємстві
	Вторинні	Матеріали і комплектуючі, що після первинного використання можуть застосовуватись вдруге на підприємстві
За рівнем наявності на підприємств	Нормативні	Виробничі запаси, що відповідають плановому обсягу та необхідні для того, аби забезпечити безперервну роботу підприємства
	Понаднормові	Виробничі запаси, кількість яких перевищує нормативи
Відносно до балансу	Балансові	Є власністю підприємства і відображаються в його балансі
	Позабалансові	Не є власністю підприємства

Виробничі запаси можна класифікувати за рядом ознак, проте узагальнено сформована класифікація дає уявлення про основні види запасів. Відповідно до нормативних документів така класифікація запасів є найбільш типовою та використовується в практичній діяльності кожного підприємства.

Виробничі запаси належать до оборотних активів, вони призначені для реалізації або споживання протягом одного операційного циклу. Тобто, запаси в загальному випадку передбачається використовувати протягом 12 місяців з дати балансу. Про те, які оборотні активи є запасами, можна дізнатися з поданої класифікації (рис. 1.2).

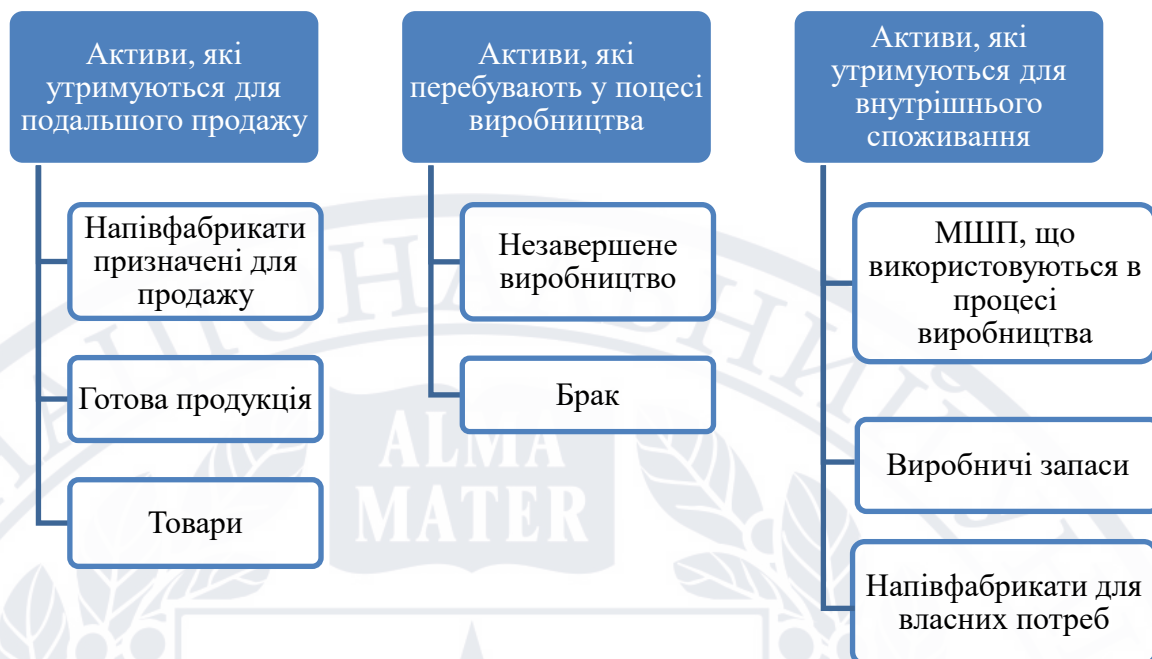

Рисунок 1.2 - Ознаки класифікації запасів за їх призначенням

Зважаючи на велике різноманіття запасів, важливо згрупувати їх за призначенням. Класифікація запасів необхідна для раціональної організації складського господарства, ведення управлінського обліку, а також для планування, нормування, обліку, аналізу й управління виробничими запасами на підприємстві.

Незважаючи на те, що визнання та класифікація запасів втілює в собі безліч методів, компанія обирає найпростіший з них, який легко поєднується з чинним законодавством.

1.2. Аналіз нормативно-правової бази обліку виробничих запасів

Нормативно-правове регулювання будь-якого об'єкту обліку є джерелом для досягнення достовірності облікових даних та задоволення інформаційних потреб користувачів, зокрема в розрізі інформації про запаси.

Облік запасів - це складна система, з багатьма нюансами та особливостями. Тому в законодавчій базі виділено значну кількість документів,

що регламентують порядок ведення бухгалтерського обліку та відображення інформації у фінансовій звітності.

Процедури бухгалтерського обліку та управління запасами на підприємствах регулюються низкою нормативно-правових актів, спрямоване на те, щоб:

- підприємства дотримувались єдиних та обов'язкових правил ведення бухгалтерського обліку, які гарантують інтереси користувачів облікової інформації;
- дані, що необхідні для задоволення інформаційних потреб користувачів відображались достовірно та в повному обсязі;
- достовірно складалась встановлена органами державного управління фінансової звітності [7].

Основним нормативним документом як з обліку в цілому, так і для обліку виробничих запасів є Закон України [8]. Він регулює основні правові засади організації бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності.

Ведення бухгалтерського обліку запасів визначається різними суб'єктами в межах їх повноважень, право на публікацію законодавчих та нормативно-правових актів мають різні органи державної та виконавчої влади, відповідно ці акти мають різну юридичну силу та систему підпорядкованості. Даний порядок представлено трьома рівнями, що будують систему нормативного регулювання бухгалтерського обліку запасів (рис. 1.3).

Головний документ, що розглядає методичні засади формування облікової інформації про виробничі запаси підприємства та її розкриття у фінансовій звітності – це НП(С)БО 9 [1]. Цей стандарт розкриває інформацію про визнання та первісну оцінку запасів, оцінку вибуття та оцінку на дату балансу (рис. 1.4).

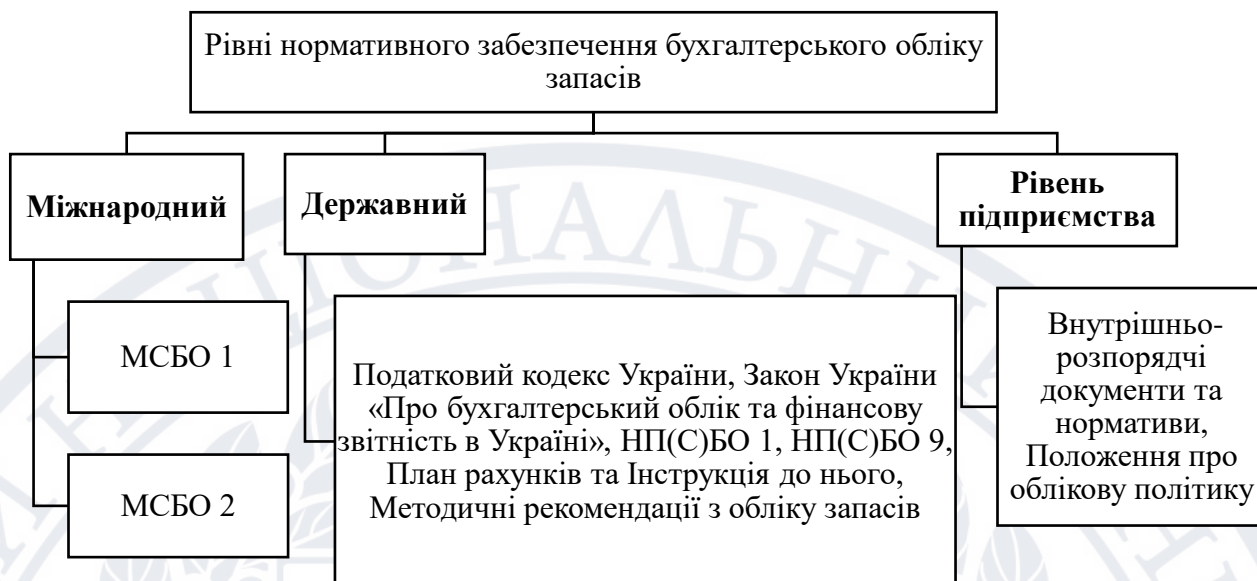

Рисунок 1.3 - Рівні нормативного забезпечення бухгалтерського обліку запасів [Ошибка! Источник ссылки не найден.]

Зазначені нормативні документи мають різний правовий статус відповідно до положень нормативно – правових актів вищого рівня.

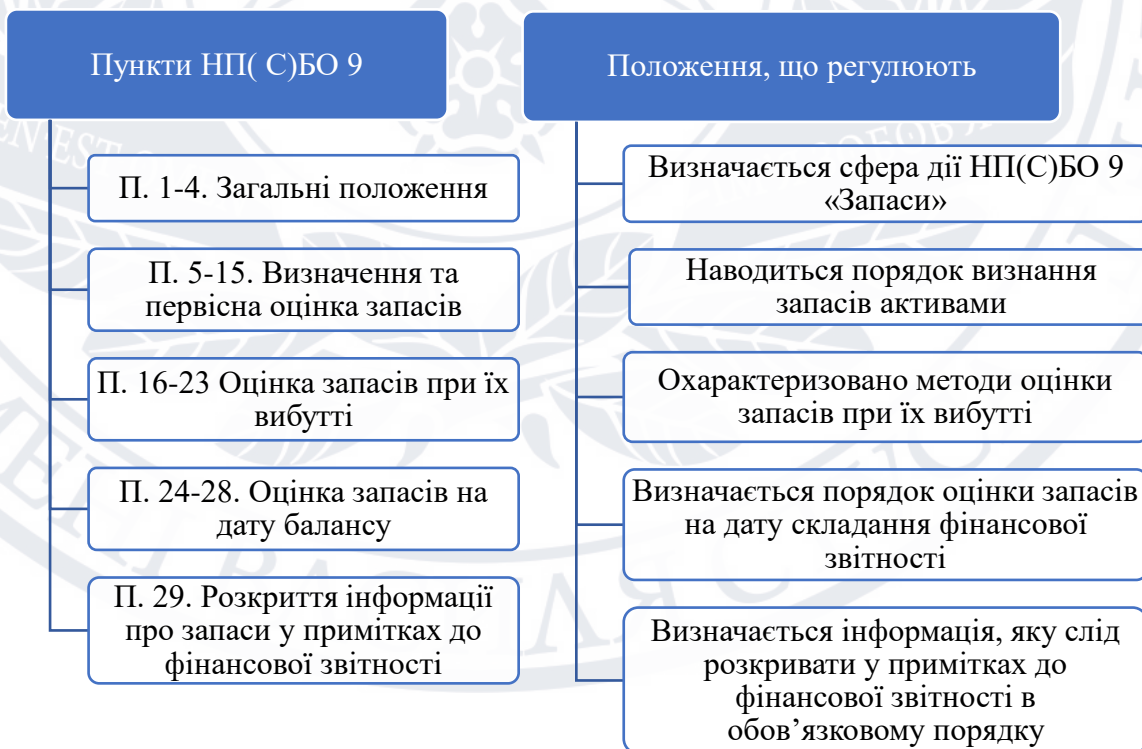

Рисунок 1.4 – Структура НП(С)БО9 «Запаси»

Крім даного положення, при організації бухгалтерського обліку запасів необхідно користуватись нормативно-правовими документами відображеними в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 - Характеристика нормативно-правової бази з обліку запасів

Назва нормативного документа	Характеристика документа
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Характеризує основні принципи обліку запасів, порядок організації та ведення їх обліку.
Національне положення (стандарти) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	Визначає мету, склад і принципи формування фінансової звітності та вимоги до визнання та розкриття її елементів, у тому числі при складанні інформації про запаси.
План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій та Інструкція до нього	Визначає перелік рахунків та субрахунків, призначених для обліку запасів.
Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів № 2	Значна увага зосереджена на документальному оформленні операцій з руху запасів.
Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси»	Визначає міжнародний підхід до обліку запасів.

В таблиці наведена узагальнююча характеристика основних нормативно – правових документів, що тим чи іншим способом регулюють облік запасів. Але для більш конкретного розуміння кожного з цих документів, доцільно детальніше розібратися за їх призначенням.

Законодавство України визначає мету, принципи, відповідальність за організацію обліку запасів, первинні документи та облікові реєстри, необхідність проведення інвентаризації та порядок відображення інформації про запаси у фінансовій звітності підприємств [8].

План рахунків [10] та Інструкція до нього – визначають перелік рахунків і субрахунків, призначених для обліку запасів, їх характеристику, порядок відображення на них господарських операцій. В Інструкції зазначено, яким

чином ведеться аналітичний облік запасів та які рахунки можуть кореспондувати між собою [3].

План рахунків бухгалтерського обліку – це необхідний інструмент на підприємствах і в організаціях усіх галузей і форм власності, який забезпечує упорядкування змісту економічної інформації про господарські процеси, засоби та джерела їх утворення. План рахунків бухгалтерського обліку – це система рахунків бухгалтерського обліку, що передбачає їх кількість, групування та цифрове позначення відповідно до об'єктів обліку з метою отримання інформації для управління, контролю на користь власника, органів державного управління та інших користувачів.

Методичні рекомендації з обліку запасів – здійснюють методологічне забезпечення бухгалтерського обліку запасів за напрямками: визнання та оцінка запасів, документальне оформлення операцій руху, облік і контроль наявності та руху запасів у місцях їх зберігання (складах, цехах тощо) та у виробництві, бухгалтерський облік запасів, особливості їх обліку [11].

На сьогоднішній день, Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів зазнають змін, що безпосередньо пов'язані зі змінами Податкового кодексу України. Саме тому в ряді нормативно – правових документів, які регулюють облік запасів, необхідно зазначити Податковий кодекс України.

Податковий кодекс України – визначає порядок оподаткування ПДВ запасів при їх придбанні та реалізації, порядок оцінки запасів при вибутті та встановлює обмеження щодо включення вартості виробничих запасів до витрат при обчисленні бази оподаткування податком на прибуток.

При огляді нормативно-правової бази, що регулює облік виробничих запасів, варто також приділити увагу міжнародним стандартам з бухгалтерського обліку, оскільки Україна стрімко переходить на міжнародні стандарти.

Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси» – визначає: «суми собівартості, що мають визнаватися активом та переноситися на майбутні періоди до моменту визнання відповідних доходів. Встановлює

особливості визнання та оцінки надходження та вибуття виробничих запасів для вітчизняних підприємств, які використовують міжнародні стандарти для ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності» [2].

Оскільки національні стандарти бухгалтерського обліку розроблено на основі міжнародних стандартів з урахуванням національних особливостей вітчизняної економіки, так НП(С)БО 9 має низку спільних положень з МСБО 2, зокрема, щодо умов визнання запасів та основних понять, пов'язаних з ними, рекомендації щодо використання методів оцінки запасів, розкриття інформації про запаси у формах фінансової звітності. Міжнародні стандарти мають ряд переваг над національними, а саме:

- чітка економічна логіка;
- узагальнення сприятливої світової практики бухгалтерського обліку;
- простота сприймання для користувачів фінансової звітності.

Нормативно-правова база з обліку запасів підприємств та організацій є досить специфічною та узагальненою, розглянуті вище законодавчі акти є лише основними документами, які регулюють бухгалтерський облік запасів. Але окрім них існують інші накази, листи, фінансові та статистичні роз'яснення, спрямовані на деталізацію положень основних нормативних актів з даної ділянки бухгалтерського обліку (Додаток Б).

Нормативно-правовий аспект є ключовим в організаційному механізмі побудови бухгалтерського обліку запасів, що обумовлено наступним:

- по-перше, дотримання суб'єктами господарювання єдиних правил ведення бухгалтерського обліку, які встановлені законодавчими актами, – носить обов'язковий характер;
- по-друге, задля забезпечення інформаційних потреб менеджменту підприємства та підвищення достовірності облікової інформації має бути взаємоузгодженою система нормативно-правових актів, що унормовує облік запасів – з однієї сторони (в тому числі й з урахуванням тенденцій інтеграції національних систем бухгалтерського обліку в міжнародний законодавчий

простір), та враховує особливості провадження інноваційної діяльності – з іншої [6].

Сьогодні загальний характер багатьох законів і стандартів відкриває бухгалтерам широке поле для професійної творчості та спонукає до самостійного прийняття важливих рішень у процесі ведення бухгалтерського обліку. Стандарти надають свободу вибору відповідних методів обліку. Вони описують можливі методи, надають рекомендації щодо вибору найбільш вдалого методу для підприємств залежно від специфіки їх діяльності. А бухгалтер, в залежності від виду господарської діяльності, обирає конкретні проводки відповідно до облікової політики.

Фундаментом ефективної організації бухгалтерського обліку виробничих запасів має бути система чинних нормативно-правових актів, що регулюють бухгалтерський облік виробничих запасів та являються основою для здійснення і розвитку діяльності підприємства.

1.3. Оцінка виробничих запасів

Важливою передумовою організації обліку запасів та відбиття інформації у фінансовій звітності є їх оцінка. Оцінка запасів це те на що звертають увагу в першу чергу при формуванні облікової політики та те, що викликає значний інтерес облікових працівників у зв'язку з необхідністю визначення реальної вартості виробничих запасів. Важливим в оцінці запасів є принцип обачності, який передбачає, що обрані підприємством методи оцінки запасів, повинні запобігти завищенню оцінки активів, а також забезпечувати точність фінансових результатів підприємства.

Реальне відображення вартості виробничих запасів та собівартості продукції, що виготовляється, ґрунтується на грамотному та зваженому виборі методу оцінки запасів, яке практично неможливе без попереднього ознайомлення з теоретичними надбаннями сучасної облікової науки.

Згідно з НП(С)БО 9, оцінку виробничих запасів за їх окремими видами слід розглядати на таких етапах їх руху, як надходження, вибуття та при відображенні у фінансовій звітності (балансі).

Першочерговим у діяльності будь-якого підприємства є етап забезпечення виробничими запасами. Придбання виробничих запасів має плануватися підприємством заздалегідь. До того як підприємство надасть покупцеві комерційну пропозицію або представить асортимент продукції, воно повинно укласти договори постачання, у яких зазначається кількість, ціна та якість виробничих запасів, а також терміни постачання кожної партії матеріалів, що надходять на підприємство. Під час вибору постачальників підприємство повинне врахувати: ціну матеріалів, обсяг їх постачання, якість матеріалів, суму транспортних витрат на перевезення виробничих запасів, проаналізувати репутацію постачальників, можливості отримання знижок при придбанні великих партій запасів та особливо важливо для мікро та малих підприємств - можливість відстрочення оплати на них.

Відповідно до діючих нормативних документів придбані (отримані) виробничі запаси обліковуються на балансі підприємства за їх первісною вартістю. Згідно з НП(С)БО 9 визначення первісної вартості запасів залежить від способу їх надходження на підприємство. Дане положення розглядає такі способи надходження запасів на підприємство:

- придбання за плату;
- безоплатного отримання;
- внесення до статутного капіталу підприємства;
- виготовлення власними силами підприємства;
- обміну (на подібні та неподібні активи);
- інших надходжень (відходів виробництва, ліквідації основних засобів тощо).

У бухгалтерському обліку первинна вартість виробничих запасів не змінюється, крім випадків, передбачених НП(С)БО 9. В національних стандартах основну увагу в оцінці запасів при їх надходженні націлено на

первісну вартість, яка в совою чергу може дорівнювати: собівартості запасів, справедливій вартості запасів, виробничій собівартості запасів, балансовій вартості запасів - в залежності від способу надходження запасів.

Навколо питання визначення первісної вартості виробничих запасів постійно відбувається дискусія, адже однією з частих помилок, що виникає у первинному обліку запасів є неправильна ідентифікація витрат в рамках визначення первісної вартості.

Відповідно до нормативних документів первісна вартість має включати: «суму платежів постачальникам згідно з договором, за вирахуванням відшкодувань непрямих податків, суми мита при ввозі запасів, транспортно-заготівельні витрати (затрати на транспортування, заготівлю, вантажно-розвантажувальні роботи, транспортування запасів до місця їх використання), інші витрати, пов'язані з надходженням запасів і доведенням їх до стану, придатного для використання» [1]. І якщо перші три складові вартості не викликають суперечок (так, ціна виробничих запасів визначається за договором з контрагентом (постачальником), а непрямі податки та мито – згідно із нормативними вимогами), то стосовно транспортно-заготівельних чи інших витрат можуть виникати суперечності у трактування складових витрат.

Такий перелік є недостатньо конкретним, особливо для мікро та малих підприємств (де бухгалтерський облік не такий систематизований, а управлінський може бути взагалі відсутній), тому потребує уточнення на прикладі умовного підприємства, як це роблять міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Така сама неточність визначення «інших витрат» щодо складових первісної вартості запасів, що виготовляються безпосередньо на підприємстві і оцінюються за виробничою собівартістю, визначення якої представлено в НП(С)БО 16 «Витрати», а також щодо оцінки справедливої вартості запасів, що внесені до статутного капіталу підприємства, отримані безоплатно або передані в обмін на інші активи.

Значна увага науковців приділяється проблемі вдосконалення обліку витрат, пов'язаних із придбанням сировини, а саме накопичення та розподілу

транспортно-заготівельних витрат. Зокрема, заслуговує уваги думка щодо групування цих витрат у розрізі окремих субрахунків (за видами матеріалів), а також рекомендації щодо відображення в обліку транспортно-заготівельних витрат на спеціальному рахунку.

Згідно з національним положенням [1] транспортно-заготівельні витрати мають входити до складу первісної вартості придбаних виробничих запасів, це положення стосується не тільки тих запасів, які придбані за грошові кошти, але і тих, що надійшли як внески до статутного капіталу, безоплатно отриманих та придбаних в результаті обміну запасів. У наказі (розпорядженні) про облікову політику, можна чітко прописати витрати, які відносяться до транспортно-заготівельних, наприклад, вартість пального, запасних частин, використаних на ремонт, зарплата та витрати на відрядження водіїв, амортизація транспортних засобів тощо.

Але більш дискусійною темою обліку виробничих запасів є вибір методу їх оцінки при вибутті. Метод оцінки вибуття запасів є надзвичайно важливим для обліку підприємства, оскільки має безпосередній вплив на фінансові результати суб'єкта господарювання через величину матеріальних витрат. Від способу оцінки запасів при вибутті залежить величина оборотних активів підприємства, що відображається у балансі, а отже і показники ліквідності. Все це може вплинути на величину викривлення інформації, через що вибір методу є кропіткою працею та має великий ризик.

Оцінка вибуття запасів під час відпуску матеріалів у виробництво, продажу або іншому вибутті здійснюється за одним із методів згідно з НП(С)БО 9. Сутність методів та доцільність їх використання відображенні у Додатку В.

Проаналізувавши кожний з передбачених стандартом методів оцінки вибуття запасів, можна виділити такі аспекти:

– метод оцінки ідентифікованої собівартості одиниці запасів доцільно застосовувати, коли йдеться про незначну кількість виробничих запасів, які відпускаються для спеціальних пропозицій та замовлень, адже здійснюється

оцінка за кожною одиницею запасів, які вибувають. Проблема даного методу полягає в трудомісткості обліку, оскільки потребує чіткої ідентифікації кожної одиниці таких запасів та суворого документування операцій щодо їх руху. Рішенням даної проблеми буде налагоджена система оприбуткування виробничих запасів та автоматизація обліку руху запасів.

– метод середньозваженої собівартості та метод ціни продажу найчастіше використовують підприємства, що мають велику кількість запасів. Недоліком методу середньозваженої собівартості є момент визначення ціни, який має бути прописаний в обліковій політиці підприємства, а саме вибір між визначенням один раз в кінці часового періоду або кожного разу перед відпуском запасів у виробництво. Метод ціни продажу також має певні нюанси, наприклад, недотримуючись певного алгоритму розрахунку можуть виникнути відхилення від реальної вартості товарів, і як наслідок у балансі буде відображатись продажна вартість товарів за мінусом нереалізованої торгової націнки. Тому метод ціни продажу рекомендуємо використовувати лише підприємствам з однаковим рівнем торговельної надбавки.

– метод ФІФО та метод нормативних затрат застосовують не опираючись на кількість виробничих запасів, що використовується підприємством. Використання методу ФІФО є досить простим, однак може призвести до завищення прибутку (і як наслідок величини податків на прибуток), шляхом заниження величини витрат через значну динаміку цін на виробничі запаси. Недоліком методу нормативних затрат є постійний контроль за нормами витрачання виробничих запасів, праці, виробничих потужностей і цін, що діють.

Управлінський персонал та бухгалтерія будь-якого підприємства самостійно обирає, яким методом користуватися під час оцінки виробничих запасів, адже необхідно брати до уваги особливості та сферу діяльності підприємства. Якщо призначення та умовами використання всіх одиниць виробничих запасів однакові, то застосовується тільки один із зазначених методів.

Вибір методу вибуття запасів зазначається в обліковій політиці підприємства і не підлягає змінам без вагомих причин. Вибір методу вибуття впливає на формування собівартості виробленої продукції і фінансові результати підприємства. Тому на вибір методу оцінки руху запасів впливає мета діяльності підприємства.

У фінансовій звітності запаси відображаються за найменшою з двох оцінок: або первісною вартістю або чистою вартістю реалізації.

Остання визначається як очікувана ціна запасів за звичайних умов господарювання за вирахуванням очікуваних витрат на завершення їх виробництва та продажу.

Перегляд первісної вартості запасів і коригування її до рівня чистої вартості реалізації проводиться, якщо «на дату балансу відбулося зменшення величини первісно очікуваних від використання запасів економічних вигод внаслідок зниження їх ціни, зіпсування, старіння, закінчення терміну зберігання тощо» [11]. Це пов'язано із застосуванням принципу обачності, згідно з яким активи або доходи не можуть бути завищеними, а витрати або зобов'язання – заниженими.

Для вибору методів оцінки виробничих запасів, важливо також розуміти як цей процес відбувається в зарубіжних країнах і які існують особливості та відмінності від оцінки в вітчизняному обліку, що зумовлені особливостями національного обліку та нормативно-правовою базою (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Характеристика оцінки виробничих запасів в зарубіжних країнах [20]

Країна	Характеристика оцінки виробничих запасів
Іспанія	Виробничі запаси оцінюються за ціною придбання (яка включає суму, зазначену в рахунку постачальника, плюс додаткові витрати по збереженню запасів, включаючи податок з продажу) або витратами на їх виробництво. Якщо ціна придбання запасів (або витратами на їх виробництво) вища за ринкову ціну, то запаси обліковуються за ринковими цінами.
Польща	Оцінка здійснюється за цінами придбання, у випадку коли не неможливо визначити ціну запасів або при їх безоплатній передачі, то їх оцінюють за цінами на аналогічні або подібні запаси.

Продовження таблиці 1.3

США	Оцінка виробничих запасів здійснюється за фактичними втратами на їх придбання на момент отримання або використання у процесі виробництва. Оцінка вимірюється чистою сумою минулих або майбутніх грошових платежів, здійснених за придбання запасів. Витрати на їх доставку можуть включатись або не включатись до собівартості запасів. До собівартості запасів включаються лише ті витрати, які покупець вважає складовими вартості товару на момент їх придбання.
Німеччина Франція	Запаси оцінюються за найменшою величиною – за собівартістю або ринковою вартістю.
Італія	Запаси оцінюються за найменшою з двох величин – первісною вартістю (витрати на придбання або виробництво) або чистою вартістю реалізації.

Провівши аналіз оцінки виробничих запасів в зарубіжних країнах, можемо зробити висновок, що просте їх копіювання, без попередньої адаптації та врахування національних особливостей, не зможе відповідати потребам реальних підприємств. У кожній країні діють різні правила та підходи до вирішення існуючих проблем обліку виробничих запасів. Це свідчить, що не існує універсального методу оцінки, який би враховував різноманітні потреби суб'єктів господарювання, лише комплексний облік може забезпечити високу ефективність управління підприємством.

Трудомісткість бухгалтерського обліку полягає в використанні десятків, сотень, а часом і тисяч найменувань запасів, а також пов'язаному з ним обліком розрахунків з постачальниками, підрядниками та підзвітними особами, обліком запасів на складах і, звісно, обліком розрахунків з покупцями і замовниками. Обрані методи оцінки виробничих запасів розкривають у примітках до фінансової звітності.

В сучасних умовах, в час постійного коливання цін, нестабільності курсу валют, зростає важливість оцінки виробничих запасів. Вартість запасів протягом звітного періоду змінюється впливаючи на показники собівартості і прибутку в поточній оцінці, а в остаточному підсумку на розрахунок фінансового стану підприємства (показники ліквідності, платоспроможності). Достовірна оцінка запасів дає можливість при оприлюдненні фінансової звітності потенційно розраховувати на інвестора, кредитора чи майбутнього партнера.

Висновок до 1 розділу

1. Чітке визначення поняття «виробничі запаси» відсутнє як в вітчизняному законодавстві, так і в зарубіжному. Конкретні склад та перелік запасів, що мають обліковуватися як виробничі запаси підприємства вказані в Інструкції до Плану рахунків.

Основоположна класифікація запасів закладена в законодавстві, а саме в Плані рахунків. Але через те, що на підприємствах застосовується велика кількість різноманітних виробничих запасів і вони використовуються у виробництві по-різному, даної класифікації не достатньо для великих підприємств, тому запропоновано класифікацію за групами та видами.

2. Головним документом, що розглядає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси підприємства та її розкриття у фінансовій звітності – це НП(С)БО 9. Але окрім даного положення, при організації бухгалтерського обліку запасів необхідно користуватись ще рядом законодавчих та нормативних документів України.

3. Від правильно організованого первинного обліку запасів залежить правильність списання вартості сировини і матеріалів у виробництво та їх оцінка, відображення у звітності.

Найбільш дискусійною є тема вибору методу оцінки запасів при їх вибутті. В сучасних умовах, в час постійного коливання цін, нестабільності курсу валют, зростає важливість оцінки виробничих запасів. В роботі наведено переваги та недоліки використання того чи іншого методу оцінки. Провівши аналіз оцінки виробничих запасів в зарубіжних країнах, можемо зробити висновок, що просте їх копіювання, без попередньої адаптації та врахування національних особливостей, не зможе відповідати потребам реальних підприємств. Це свідчить про відсутність універсального методу оцінки, який би враховував різноманітні потреби суб'єктів господарювання, лише комплексний облік може забезпечити високу ефективність управління підприємством.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ГЛОРІЯ-В»

2.1. Облік руху запасів та їх документальне оформлення

Процес обліку виробничих запасів – це трудомістка область для всіх виробничих підприємств. Для того, щоб діяльність підприємства була ефективною, необхідною умовою є створення забезпечення обліковою інформацією, яка має враховувати особливості бізнес-процесів, що існують у галузі, в якій здійснює діяльність суб'єкт господарювання.

Об'єктом дослідження є Товариство з обмеженою відповідальністю «Глорія-В» основною діяльністю якого є виробництво металопластикових конструкцій.

Організація обліку наявності та руху виробничих запасів в ТОВ «Глорія-В» здійснюється на підставі сформованого наказу про облікову політику, який відбиває майже всі ключові аспекти їх обліку.

Формування облікової політики (ОП) підприємства в частині забезпечення ефективного управління запасами повинно здійснюватися з урахуванням таких складових ОП як: організаційно-технологічної та методологічної.

Організаційно-технологічна складова ОП запасів містить такі елементи: принципи обліку запасів, законодавчі акти, які регламентують порядок ведення обліку запасів, форми первинних документів, форми управлінської звітності, які використовуються для обліку виробничих запасів, правила документообігу та систему обробки облікової інформації, порядок контролю за рухом запасів та відповідальність працівників, порядок і періодичність здійснення переоцінки запасів та проведення інвентаризації запасів, порядок аналітичного обліку запасів, одиниці натурального виміру для всіх видів виробничих запасів, взаємодія бухгалтерії з іншими службами підприємства під час передачі та обміну інформації про запаси [21].

Методологічна складова облікової політики включає: принципи та правила отримання, обробки, фіксації та передачі інформації про запаси,

методи оцінки запасів, розробку робочого плану рахунків (в тому числі з обліку запасів), розкриття інформації про запаси у фінансовій звітності. Методологія обліку запасів на підприємствах України визначена в Положенні 9 [1] та Метод. рекомендаціях [11].

Під час розробки облікової політики ТОВ «Глорія-В» (Додаток Г) враховано основні принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності, що викладені в першому розділі Закону про бухгалтерський облік і НП(С)БО 1 та методи і процедури, передбачені іншими НП(С)БО, норми й нормативи, встановлені законодавчими актами України.

Облікова політика ТОВ «Глорія-В» в частині обліку запасів спрямована на задоволення інформаційних запитів управлінської системи щодо наявного обсягу, структури і руху запасів, можливості їх оптимізації та економії коштів за рахунок раціонального формування нормативів потреби в запасах. В ній розкриті метод оцінки вибуття запасів, порядок обліку та розподілу ТЗВ, проте не зазначено перелік і склад змінних та постійних загальновиробничих витрат.

ТОВ «Глорія-В» при оцінці запасів при їх вибутті у виробництво використовує метод ідентифікованої собівартості. Згідно цього метода запаси вибувають за ціною надходження. Підприємство застосовує цей метод адже запаси придбавають для подальшої реалізації під окремі замовлення. Для використання цього методу обов'язковим є можливість встановлення за кожною одиницею ціну, що і здійснюється на підприємстві.

В якості пропозиції, вважаю за необхідне додати до облікової політики підприємства інформацію щодо переліку та складу статей калькуляції виробничої собівартості продукції, а також установлювати окремим наказом керівника підприємства строки корисного використання малоцінних та швидкозношуваних предметів.

Попри постійне введення у практичну діяльність пропозицій з удосконалення облікового процесу в ТОВ «Глорія-В», залишається все ще невирішеним питання щодо організації дієвої системи документообігу операцій з виробничими запасами. На підприємствах не дотримуються чітко

визначених термінів передачі первинних документів до бухгалтерії для відповідного їх оформлення. ТОВ «Глорія-В» немає окремого документа про документообіг. На нашу думку, це недолік організації обліку, адже такі документи сприяють удосконаленню облікових операцій, посиленню функцій контролю бухгалтерського обліку та підвищенню рівня його автоматизації та механізації.

Відсутність контролю за процесом оформлення та обробки первинних документів – це передумова для відображення в обліку недостовірних даних, неповного висвітлення господарських операцій, несвоєчасного надходження інформації для обліку та оперативного управління руху виробничих запасів, а також порушення строків подання фінансової звітності. Тому, вважаємо за необхідне розробити та запропонувати Графік документообігу (Додаток Д) та оперограму руху первинного документа (Додаток Е), яка необхідна для встановлення раціональної послідовності первинного обліку, а також мінімізації витрат та часу на цей процес. Проте, визначитися з тим, які саме документи доцільно використовувати на підприємстві повинен головний бухгалтер.

Окрім впровадження графіку документообігу, задля покращення документального забезпечення обліку виробничих запасів на підприємстві необхідне належне впорядкування первинної документації, впровадження типових уніфікованих форм, забезпечення правильності приймання, зберігання і витрачання запасів, обмеження числа посадових осіб, які мають право підпису документів.

Неповне та несвоєчасне отримання звітних даних та іншої інформації впливає на наявність великих часових розривів між моментом надходження облікової інформації та моментом її використання. Недоліки в організації обліку призводять до неточності інформації, збільшення витрат на утримання облікового персоналу, створення умов для розкрадання матеріальних цінностей та інших зловживань.

Перш за все, для правильної організації обліку запасів на підприємстві, необхідно чітко розуміти звідки та коли надходять запаси, в якій одиниці виміру та по якій ціні; кому та коли відпускають запаси, та по якій ціні; який залишок по окремих видах запасів і як дотримуються встановлені ліміти, тощо.

Правильна і раціональна організація обліку запасів на підприємстві забезпечується чіткою системою документообігу і строгим порядком оформлення операцій руху запасів.

Всі операції пов'язані з надходженням, переміщенням і відпуском запасів на підприємстві оформляються супровідними документами, форми яких затверджені в установленому порядку методичними рекомендаціями № 2 [11]. Проте, головний бухгалтер на свій розсуд повинен визначитися з тим, які документи доцільно використовувати саме на його підприємстві, враховуючи розміри та специфіку підприємства.

Цей процес є досить складним. Це пояснюється тим, що структура документообігу повинна гарантувати забезпечення інформацією, необхідною як для бухгалтерського обліку так і для контролю та оперативного управління рухом запасів.

Організація способів відображення носіїв облікової інформації потребує додержання особливостей бухгалтерського обліку як процесу. Які полягають у тому, що кожний господарський факт має бути зафіксований в паперовому або електронному вигляді як доказ, тобто як документ. Основою для записів у бухгалтерські облікові реєстри є тільки оформлені належним чином документи. Тому «передумовою раціональної організації бухгалтерського обліку наявності запасів та їх використання є своєчасне складання первинних документів та дотримання правил їх приймання та видачі» [22]. Призначення первинного документа – підтвердити певний господарський факт, звернути на цей факт увагу того чи іншого виконавця або керівника.

Первинні документи з обліку виробничих запасів поділяють на:

- документи з надходження та оприбуткування запасів;

- документи із внутрішнього переміщення та складського обліку запасів;
- документи з відпуску (списання) сировини, матеріалів на виробництво і потреби управління

Документи на одержання і відпуску матеріалів мають бути оформлені належним чином. Первинні та зведені облікові документи можуть бути складені в паперовому або електронному вигляді. Згідно з чинним законодавством первинні документи повинні містити перелік обов'язкових реквізитів, які відображено в Додатку Ж.

Відсутність необхідних реквізитів в первинних документах з обліку запасів ставить під сумнів правдивість та достовірність інформації, що в них відображена. Наприклад, якщо у прибутковій накладній відсутня або не вірно зазначена дата, то під час калькуляції та списання матеріалів у виробництво є ризик відобразити матеріали, які надійшли пізніше і по іншій ціні.

Від правильного документального оформлення операцій з надходження запасів залежить правильне віднесення їх вартості та відображення у фінансовій звітності. Так запаси можуть надходити на підприємство різними шляхами, а саме:

- з виробництва;
- як внесок до статутного капіталу підприємства;
- в обмін на інші подібні і неподібні запаси;
- від постачальника (в тому числі при безплатному отриманні);
- внаслідок безоплатного отримання запасів;
- від замовника як давальницька сировина для переробки.

Залежно від зазначених способів надходження виробничих запасів для їх обліку застосовуються різні первинні документи (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 - Документальне оформлення надходження запасів [11]

Спосіб надходження запасів	Первинні документи
Надходження на склад запасів власного виробництва; внутрішнє переміщення	Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів - Форма М-11

Продовження таблиці 2.1

Отримання запасів як внесок до статутного капіталу	Прибутковий ордер - Форма М-4, Акт про приймання матеріалів - Форма М-7, Товарно-транспортна накладна - Форма № 1-ТН
Обмін запасів на інші подібні і неподібні запаси	Форми: М-4, М-7, Форма № 1-ТН
Безоплатне одержання запасів	Форми: М-4, М-7, М-11, Форма № 1-ТН
Надходження запасів від постачальників або від переробників	Прибуткова накладна, Товарно-транспортна накладна - Форма № 1-ТН

Також, підприємство може використовувати і самостійно розроблені форми, узявши за основу типові. При цьому потрібно в самостійно розроблених первинних документах дотримуватись всіх обов'язкових реквізитів, передбачених для первинного документа Законом України про бухоблік [8] та Положенням [19].

Виробничі запаси ТОВ «Глорія-В» надходять від постачальників, юридичних або фізичних осіб, від підзвітних осіб. Для оприбуткування виробничих запасів, що надходять, як правило, на склад підприємства використовується «Прибуткова накладна», створена на основі Рахунка-фактури. На підприємстві оплата виробничих запасів неможлива без попереднього погодження рахунку-фактури, в якому обов'язково повинно бути зазначено інформація про постачальника (код ЄДРПОУ, банківські реквізити, місце знаходження, контакти та відповідальна особа). Також, в рахунку-фактурі обов'язково вказуються назва, артикул, одиниця виміру, кількість, ціна кожного виду матеріалів, що відпускаються, сума, що підлягає до сплати з та без ПДВ. Надходження виробничих запасів безпосередньо від постачальників, їх транспортом або транспортом сторонньої організації на адресу складу ТОВ «Глорія-В», документом з надходження виробничих запасів виступає «Товарно-транспортна накладна» форми №1-ТН. Її оформлює вантажовідправник.

Окрім вищезазначених документів, обов'язковою при оприбуткуванні запасів є податкова накладна. Податкова накладна надає право покупцеві, платнику ПДВ, включити до податкового кредиту суму ПДВ, яку було сплачено постачальнику в момент придбання матеріалів.

Після надходження запаси на підприємствах зберігаються у окремо пристосованих місцях (склади, комори тощо) зберігання. Склади можуть бути загального та спеціалізованого призначення (центральні, проміжні, експедиторські та інші). Організація зберігання товарно-матеріальних цінностей на підприємствах здійснюється за видом запасів, технологією виробництва, умовами постачання та реалізації тощо.

Облік запасів на складі здійснюється за допомогою карток складського обліку матеріалів за типовою формою № М-12, відомості обліку залишків матеріалів на складі (форма № М-14). Запаси, що зберігаються на складі, постійно відпускається на виробничі та інші потреби підприємства. Кожна операція відпустки обов'язково фіксується в первинному документі.

Для забезпечення зберігання виробничих запасів, правильного приймання, зберігання й відпущення цінностей важливе значення має наявність на підприємстві в достатній кількості складських приміщень, оснащених ваговими і вимірювальними приладами, мірною тарою й іншими пристосуваннями. Особливо потреба в вимірювальних приладах на підприємствах виникла 01 жовтня 2021 року, коли було запроваджено зміни в товаро-транспортній накладній, а саме необхідність вказувати вагу вантажу.

Відповідальність за забезпечення оптимального запасу кожної номенклатурної одиниці матеріалів, що надходять на склад несе завідувач складом. Він є матеріально-відповідальною особою, і відповідно, з ним укладається договір про повну індивідуальну матеріальну відповідальність.

На підприємстві ведеться облік не тільки надходження запасів, але й його реалізація, відвантаження. Відображення вибуття запасів у бухгалтерському обліку підприємства залежить від того, яким шляхом відбулося їх вибуття. Шляхи вибуття запасів зазначені в НП(С)БО 9

Наявність усіх необхідних документів щодо порядку оформлення вибуття запасів, окрім зовнішніх документів (договори з контрагентами) обов'язково оформлюються ще й внутрішні документи, які підтверджують факт вибуття запасів. У разі вибуття запасів складають такі документи (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 - Документальне оформлення вибуття запасів [11]

Спосіб вибуття запасів	Первинні документи
Вибуття запасів для реалізації	Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів, Товарно-транспортна накладна
Вибуття запасів безоплатно	
Відпуск у виробництво	Лімітно-забірні картки типової форми М-8 і М-9, Накладні-вимоги
Відпуск запасів на сторону	Накладна на відпуск товарно-матеріальних цінностей – Форма М-20

В таблиці наведений перелік первинних документів, якими найчастіше оформлюється вибуття запасів.

На основі наведених первинних документів завідуючий складом проводить записи у картках складського обліку і після кожного вибуття запасів визначає залишок, який необхідно порівнювати зі встановленою нормою.

Удосконалення процесу документування може значно покращити організацію управління запасами. Наприклад, ефективніше використовувати накопичувальні документи картки складського обліку, лімітно-забірні картки, відомості, як витратний документ по відпущених матеріалах.

Різноманітність форм облікових документів, у тому числі лімітно-забірних карток, істотно ускладнює роботу з обліку матеріальних ресурсів на складах та у виробничих підрозділах. В ТОВ «Глорія-В» лімітно-забірні картки оформляються нерегулярно і надходять у бухгалтерію у великій кількості й в основному під кінець місяця. Подібні надходження складських документів на обробку й тенденція збільшення їхньої кількості до кінця місяця значно ускладнюють роботу складу та істотно впливають на якість роботи [23].

Найчастіше, недоліки первинного обліку виробничих запасів виявляються під час інвентаризації, при звірці даних складського обліку, коли з'ясовуються нестачі й розбіжності за рахунок пересорту матеріалів, а також помилок у первинних й зведених документах, що характеризують рух виробничих запасів. У той же час правильна організація документообігу та складського обліку виробничих запасів дозволяє знизити матеріальні втрати.

Неналагоджена система первинного обліку викликає неповне та несвоєчасне надходження звітних даних та іншої інформації. Наявність великих часових розривів між моментом одержання облікової інформації і моментом її використання перешкоджає підвищенню прибутковості підприємств. Недоліки в організації обліку призводять до неточності інформації, збільшення витрат на утримання відділу бухгалтерії, створення умов для зловживань та розкрадання матеріальних цінностей. Тому, для вдосконалення обліку виробничих запасів доцільно дотримуватись умов зазначених на рисунку 2.1.

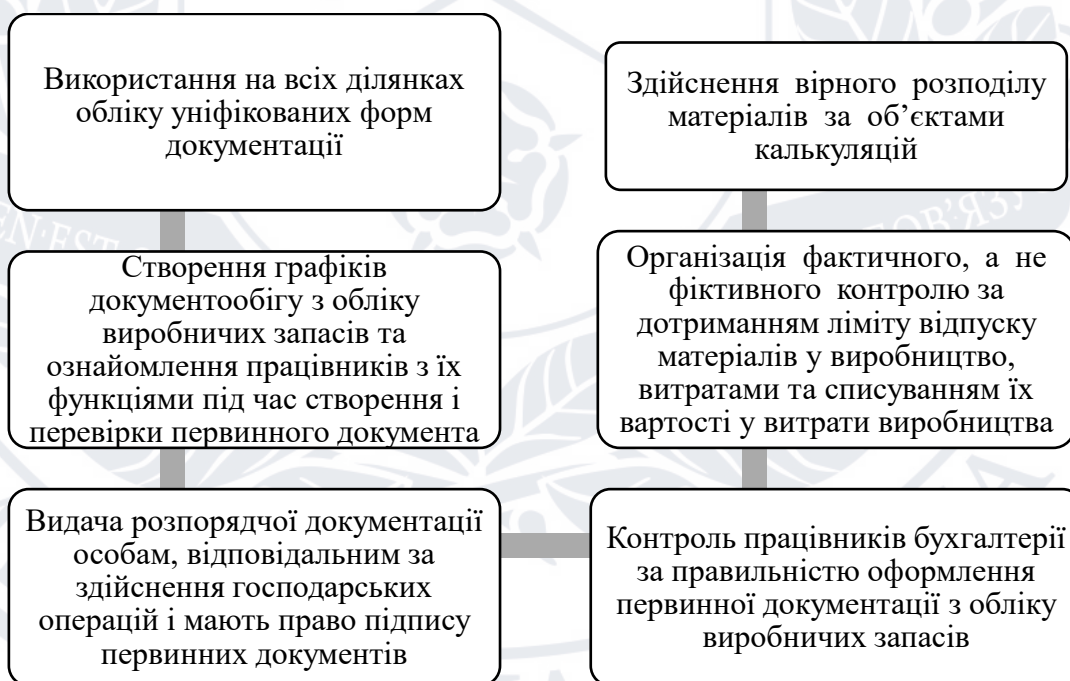

Рисунок 2.1 – Умови необхідні для вдосконалення обліку виробничих запасів

А також, для покращення оперативності обліку, якості облікової інформації та управління, полегшення аналізу господарської діяльності необхідно автоматизувати ведення обліку. Автоматизація значно посилює контроль за наявністю запасів, дає змогу пришвидшити роботу щодо забезпечення ними виробництва.

Поліпшенню та оптимізації обліку виробничих запасів має сприяти не тільки якісно складена документація, а й налагоджений виробничий процес. Тому для подальшої оптимізації обліку виробничих запасів пропонуємо розроблений механізм удосконалення обліку виробничих запасів (рис. 2.2.)

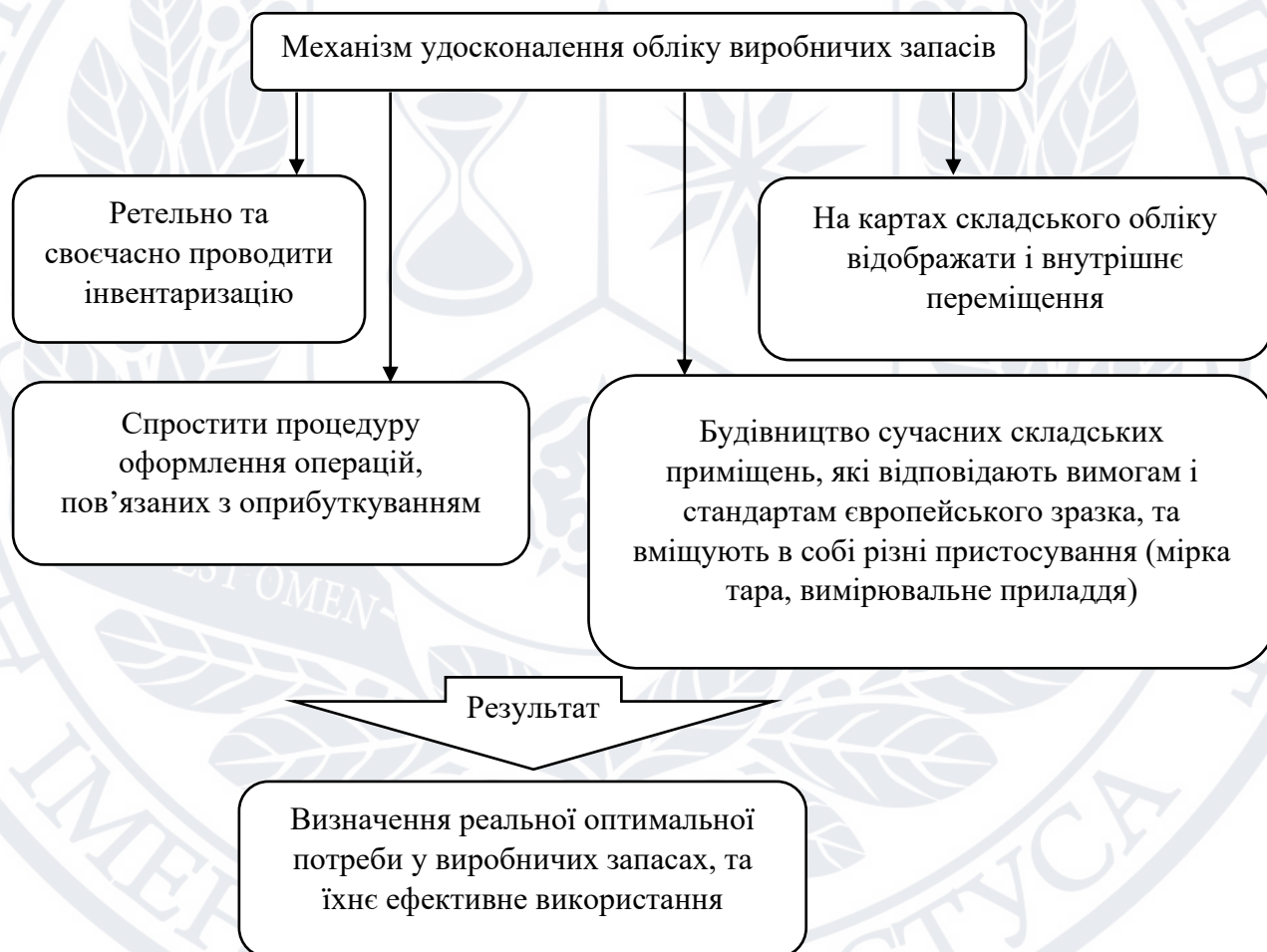

Рисунок 2.2. – Механізм удосконалення обліку виробничих запасів [23]

Отже, від того, наскільки правильно організований облік виробничих запасів залежить списання вартості сировини і матеріалів, як оцінюється незавершене виробництво, чи відображаються відомості про господарські операції із виробничими запасами у звітах підприємства.

2.2. Синтетичний і аналітичний облік запасів

Ефективність управлінських рішень в багатьох аспектах залежить від своєчасного отримання інформації про здійснювані господарські операції. Основним джерелом такої інформації є бухгалтерський облік, важливим елементом метода якого є рахунки. Вони призначені для відображення, передавання та узагальнення фактів фінансового-господарської діяльності підприємства. Саме тому важливого значення набуває чітка та раціональна побудова синтетичного і аналітичного обліку запасів. Правильне упорядкування рахунків бухгалтерського обліку забезпечать управлінців інформацією, необхідною для вирішення багатьох завдань.

Мову бухгалтерії не можливо вивчити без знання абетки бухгалтерського обліку - Плану рахунків. Багато вчених ведуть дискусію на тему створення національної мови бухгалтерів. З одного боку, така мова сприяє більш ефективному діалогу між представниками фінансового співтовариства, з іншого боку, стандартизація може привести до встановлення жорстких рамок та використання занадто формального підходу в умовах постійно мінливої економіки.

Робочий план рахунків виступає одним із елементів облікової політики підприємства і затверджується керівником підприємства як додаток до неї. Бухгалтер, на основі знань, досвіду і застосовуючи для прийняття рішень професійне судження, вирішуючи, які рахунки необхідно включати до робочого плану рахунків, формує важливі аспекти успішного функціонування підприємства. Зміст та деталізація аналітичних розрізів, робочого плану рахунків повинен розроблятися з урахуванням також обсягів, виду, галузі

діяльності, а також організаційної структури підприємства. Наприклад, якщо підприємство займається лише торгівлею – рахунок 23 «Виробництво» не потрібний для нього, і навпаки виробниче підприємство може не використовувати такий рахунок, як 28 «Товари» [24].

З метою організації синтетичного обліку наявності і руху виробничих запасів на підприємствах використовується рахунок 20 «Виробничі запаси» та відповідні субрахунки.

Синтетичні рахунки призначені для отримання узагальненої інформації. А тому облік, побудований на основі цих рахунків, називають синтетичним. Він дає можливість накопичувати зведені дані про виробничі запаси, про кредиторську та дебіторську заборгованість та господарську діяльність компанії. Синтетичний облік ведеться на рахунках першого порядку, коли для кожного виду активів і пасивів відкриваються окремі рахунки.

Але управління діяльністю підприємства, здійснення контролю за збереженням і використанням ресурсів, надання узагальненої інформації недостатньо, а потрібна детальна інформація про конкретні види ресурсів, їх джерела та економічні процеси. Таку інформацію отримують за допомогою аналітики облікових рахунків.

Синтетичний і аналітичний обліки нероздільні, оскільки вони відображають одні й ті самі операції за одним документом, але з різним рівнем деталізації. На синтетичних рахунках відображаються загальні суми, на аналітичних – часткові суми.

Розглянемо порядок відображення господарських операцій з надходження запасів (табл. 2.3).

Найбільшу питому вагу серед операцій з надходження запасів займають операції, пов'язані з їх використанням у власному виробництві та придбані у вітчизняних постачальників.

Таблиця 2.3 – Кореспонденція рахунків обліку оприбуткування запасів

Зміст господарських операцій	Дт	Кт
1	2	3
Надходження на склад запасів власного виробництва		
Завершені виробництвом та здані на склад:		
а) сировина	201	23
б) готова продукція;	26	23
в) напівфабрикати власного виробництва;	25	23
Отримання запасів як внесок до статутного капіталу		
Внесення до статутного капіталу матеріалів та сировини	201	46
Обмін запасів на інші подібні запаси		
1. Відображено передачу матеріалів	361	201
2. Відображено ПЗ з ПДВ	361	641
3. Оприбутковано матеріали	201	631
4. Відображено ПК з ПДВ	641	631
5. Відображено взаємозалік заборгованостей	631	361
Безоплатне одержання запасів		
Безоплатне одержання матеріалів	20	719
Фінансовий результат від безоплатного одержання запасів	719	791
Надходження запасів від постачальників		
Оприбутковані на склад запаси (виробничі запаси, МШП, товари), що надійшли від постачальника	20, 22, 28	631
Відображено ПК з ПДВ	641	631

На ТОВ «Глорія-В» оприбуткування виробничих запасів відбувається чітко за номенклатурою (окремо по кольорам, розмірам, видам), що запобігає створенню пересортувань та нестач одних запасів за рахунок покриття надлишками інших.

Розглянемо відображення вибуття запасів на синтетичних рахунках (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Кореспонденція рахунків обліку вибуття запасів

Зміст господарських операцій	Дт	Кт
1	2	3
Вибуття запасів для реалізації		
Реалізовано готову продукцію	361	701
Відображено ПЗ з ПДВ	701	641
Вибуття запасів безоплатно		
Передано безоплатно запаси	949	20
Відображено ПЗ з ПДВ	949	641
Відпуск запасів у виробництво		
Відпущено зі складу на виготовлення продукції:		
- запаси	23	20
- напівфабрикати власного виробництва	23	25
Вибуття запасів в результаті недостач		
Нестачі, виявлені при інвентаризації (винуватці не встановлені)	947	20
Відображено ПЗ з ПДВ	947	641

Найбільшу частку серед операцій з вибуття запасів займають операції, пов'язані з їх реалізацією та відпуском у виробництво.

Реалізовані запаси відображаються у складі витрат того періоду, в якому визнається дохід від їх реалізації. Таким чином, у зазначеному випадку використовуватимуться такі субрахунки:

- 901 «Собівартість реалізованої готової продукції»;
- 902 «Собівартість реалізованих товарів»;
- 943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів».

Запаси, що використовують у процесі виробництва залежно від мети використання розподіляються на собівартість виготовленої продукції, або включають до складу витрат періоду. Якщо використані запаси потрібно віднести до собівартості виготовленої продукції, слід застосовувати рахунок 23 «Виробництво» та рахунок 91 «Загальновиробничі витрати».

При витрачанні запасів на обслуговування виробничої діяльності, на управлінські потреби, тощо слід використовувати такі рахунки, як:

- 92 «Адміністративні витрати»;
- 93 «Витрати на збут»;
- 94 «Інші витрати операційної діяльності».

Якщо собівартість запасів, використаних для виробництва продукції, становить значну частину вартості товару, то вибуття таких запасів має бути відображено за кредитом рахунку 20 «Виробничі запаси» (на відповідних субрахунках) та дебетом рахунку 23 «Виробництво».

В ТОВ «Глорія-В» відкриті такі субрахунки з обліку виробничих запасів: 202 «Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби», 203 «Паливо», 205 «Будівельні матеріали», 207 «Запасні частини», 209 «Інші матеріали». Ілюстрація взаємозв'язку синтетичних рахунків, субрахунків та аналітичних рахунків представлено на рис.2.3.

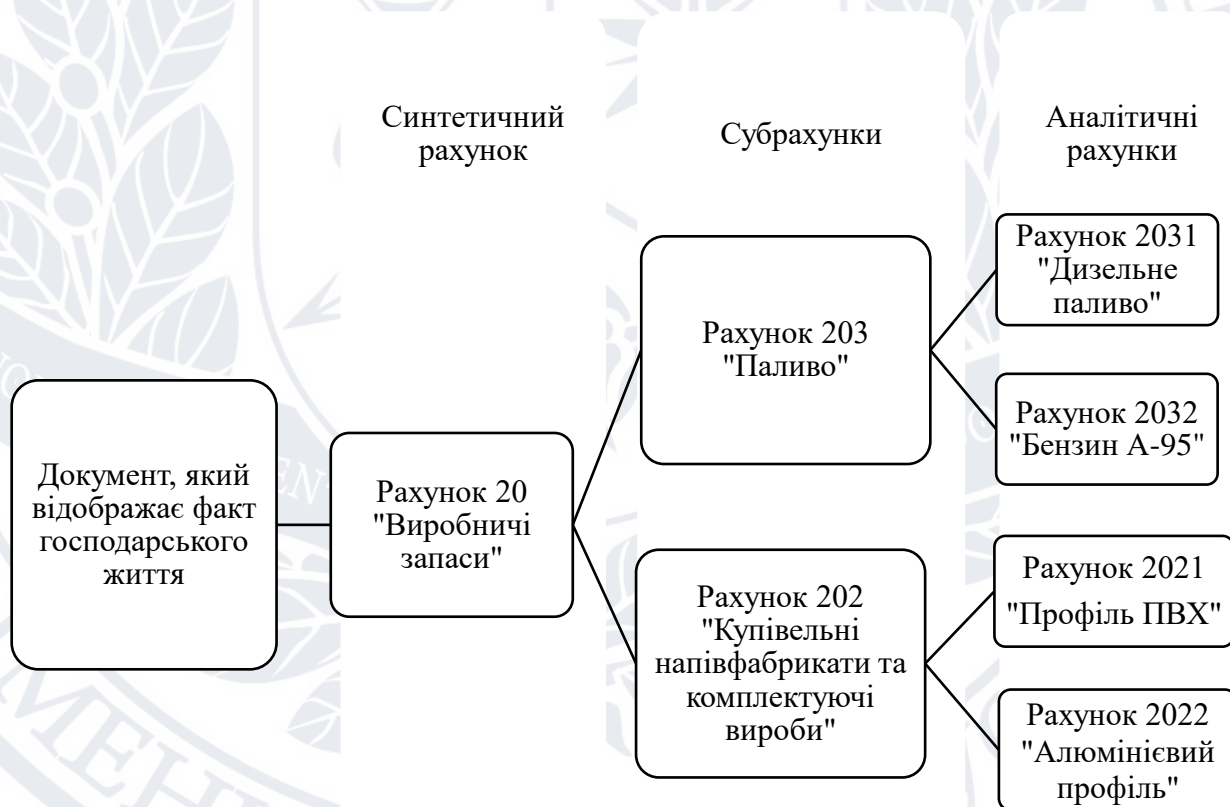

Рисунок 2.3 – Організація аналітичного обліку виробничих запасів

ТОВ «Глорія-В» на субрахунку 202 «Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби» веде облік наявності і руху придбаних для виробництва продукції напівфабрикатів і комплектуючих виробів.

На субрахунку 203 «Паливо» ТОВ «Глорія-В» обліковує наявність та рух палива та оливи що придбається для технологічних потреб виробництва та експлуатації транспортних засобів.

На субрахунку 205 «Будівельні матеріали» підприємство відображає рух будівельних матеріалів, які належать до монтажу, а також, необхідних для виконання будівельно-монтажних робіт, виготовлення будівельних деталей і конструкцій. До таких будівельних матеріалів відносять: герметик, піну, бітумне мастило, пінопласт, ґрунтовку, тощо.

На субрахунку 207 «Запасні частини» ведеться облік придбаних запасних частин, готових деталей, які використовуються для здійснення ремонту, заміни зношених частин машин, обладнання, транспортних засобів, інструментів, а також автомобільних шин у запасі та обороті.

На субрахунку 209 «Інші матеріали» у ТОВ «Глорія-В» ведуть облік відходів виробництва, металобрухту та інших матеріальних цінностей, за ціною очікуваного використання або реалізації.

Окремим питанням для розгляду є метод обліку транспортно-заготівельних витрат. В літературних джерелах висвітлюються різні думки з цього питання, однак усі вони зводяться до двох варіантів:

- пряме включення ТЗВ до первісної вартості одиниці запасів, що купуються (для однорідних запасів);
- за середнім відсотком (при узагальненні суми транспортно-заготівельних витрат на окремому субрахунку з подальшим їх розподілом).

На думку Коваль Н.І. облік транспортно-заготівельних витрат слід вести на рахунку 29 «Транспортно-заготівельні витрати». На запропонованому рахунку відобразатимуться: витрати на транспортування і завантаження матеріалів у транспортні засоби, витрати на зберігання виробничих запасів, витрати на утримання заготівельно-складського апарату, винагороди, сплачені

посередницьким організаціям, через які придбані виробничі запаси, витрати на тару та інші.

Схожої думки дотримується Коваль Л.В.[25], яка вважає, що до рахунку 29 «Транспортно-заготівельні витрати» необхідно відкрити аналітичні рахунки в розрізі матеріалів та суб'єктів, що здійснюють доставку запасів (рис. 2.4). Зважаючи на те, що виробничі запаси доставляються як сторонніми підприємствами, так і власними силами, виникає необхідність ведення аналітичних рахунків.

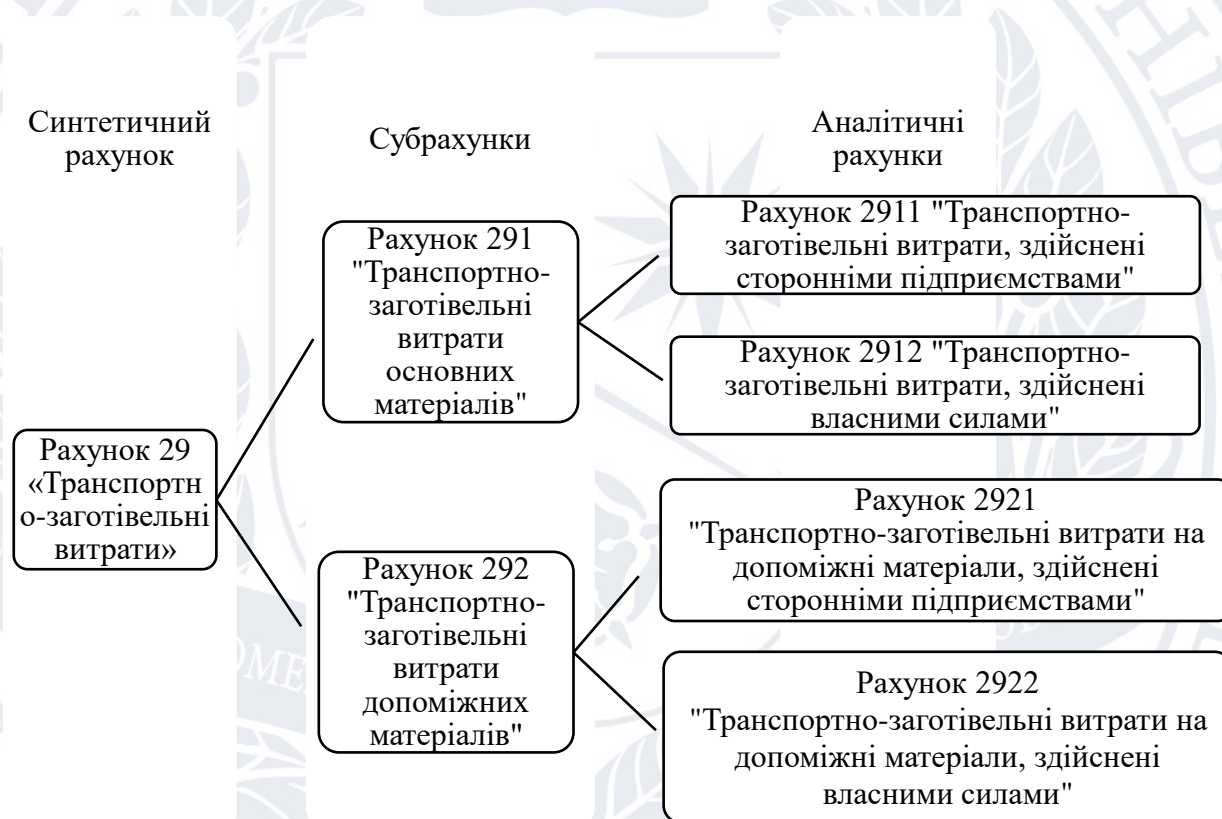

Рисунок 2.4 – Рахунки обліку транспортно-заготівельних витрат [23,25]

Оскільки ТОВ «Глорія-В» має велику номенклатуру виробничих запасів, тому для обліку транспортно-заготівельних витрат доцільно використовувати окремий субрахунок 291 та 292. Значна частина виробничих запасів доставляється логістичною компанією ТОВ «Нова Пошта», яка в Акті наданих послуг відокремлює вартість за доставку вантажу та документів (рис. 2.5), що значно спрощує розподіл витрат на загальновиробничі та адміністративні.

Вартість доставки матеріалів, що здійснюється Новою Поштою, але за рахунок постачальника, в такому акті не відображається.

АКТ № НП-007955727
здачі-прийняття робіт (надання послуг)

від 31 серпня 2022р. Місце складання: Київ

 НОВА ПОШТА

Виконавець: Товариство з обмеженою відповідальністю "Нова Пошта"
Замовник: Приватне підприємство "Глорія - В"
Підстава: Договір № 217818 від 21.05.2018

1. Загальна вартість виконаних робіт (послуг) з ПДВ:
Одна тисяча триста вісімдесят дев'ять грн. 02 коп.
2. Послуги за замовленням надані згідно Е/Н в повному обсязі.

№	Номенклатура товарів/послуг	Од. виміру	Кількість	Сума без ПДВ
1	Доплата за адресний забір та/або доставку вантажів	послуга	1	75.00
2	Доплата за адресний забір та/або доставку документів	послуга	1	100.00
3	Доплата за адресний забір та/або доставку посилок	послуга	1	75.00
4	Доставка вантажів з або у смт та село	послуга	1	316.67
5	Доставка документів з або у смт та село	послуга	1	37.50
6	Доставка документів між містами України	послуга	1	112.50
7	Доставка посилок з або у смт та село	послуга	1	433.33
8	Комісія	послуга	1	7.50
9	Пакування відправлення	послуга	1	0.02
Разом без ПДВ:				1157.52
ПДВ:				231.50
Всього з ПДВ:				1389.02

Рисунок 2.5 – Акт здачі-прийняття робіт (надання послуг) ТОВ «Нова Пошта»

Використання в обліку окремого субрахунку для обліку транспортно-заготівельних витрат дозволяє отримати достовірну інформацію про витрати та відображає їх вплив на формування фінансових результатів господарської діяльності.

Запаси – це складна облікова категорія, яка потребує правильної організації аналітичного обліку за кожним їх видом. Оскільки існує безліч найменувань та видів виробничих запасів в залежності від місця застосування, існують різні терміни використання та умови зберігання, що суттєво впливає на очікувані результати від їх використання.

Аналітичний облік виробничих запасів ведеться за їх назвами або однорідними групами. Кожна група виробничих запасів поділяється за видом,

маркою, типом, розміром, тощо. Кожному найменуванню, сорту, розміру виробничих запасів присвоюється артикул, який вносять в базу, а також записують до спеціального списку, де також вказують одиницю виміру і за потреби ціну.

Аналітичний облік запасів ведеться лише у вартісному вираженні у групувальних та накопичуваних відомостях, інформація узагальнюється у Відомості 5.1. Для зіставлення інформації складського обліку та обліку у бухгалтерії комірники щомісячно на основі карток складського обліку складають сальдову відомість у натуральних показниках.

В аналітичному обліку важлива не лише пізнавальна, а й контрольна інформація. Його показники необхідні управлінському персоналу для контролю за збутом готової продукції, а фінансистам – для аналізу дебіторської, кредиторської заборгованості, а також фінансових результатів. Точність та достовірність показників аналітичного обліку періодично звіряють шляхом проведення інвентаризації.

Запаси, що не є власністю підприємства враховуються на позабалансових рахунках:

- 022 «Матеріали, прийняті для переробки»;
- 023 «Матеріальні цінності на відповідальному зберіганні»;
- 024 «Товари, прийняті на комісію»;
- 025 «Матеріальні цінності довірителя»;
- 041 «Непередбачені активи»;
- 072 «Невідшкодовані нестачі і витрати від псування».

Розглянемо порядок відображення господарських операцій з надходження запасів (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Кореспонденція обліку запасів на позабалансових рахунках

Зміст господарських операцій	Дт	Кт
Віднесено на позабалансовий рахунок запаси, на які відсутні видаткові документи постачальника	02	–
Здана на склад продукція, виготовлена з давальницької сировини	023	–
Отримані товари від комітента	024	–

Продовження таблиці 2.5

Списано вартість реалізованого то.вару з позабалансового обліку	–	024
Віднесено на позабалансовий рахунок вартість списаних запасів у зв'язку з розкраданням	072	–
Знято з обліку суму нестачі у зв'язку з її погашенням винною особою	–	072

Бухгалтерський облік на позабалансових рахунках здійснюється у випадках передбачених законодавством [11].

Облікові реєстри аналітичного та синтетичного обліку складаються після формування первинних документів про рух запасів. Вони необхідні для систематизації даних про надходження запасів на підприємство і їх вибуття.

Кожен документ про переміщення виробничих запасів повинен містити іменний номер, а також назву товарно-матеріальних цінностей. Це дозволяє уникнути помилок при оформленні прибутково-видаткових документів і введенні бухгалтерського і складського обліку запасів.

2.3. Удосконалення ведення обліку виробничих запасів в умовах комп'ютеризації

Розглянувши процес організації обліку виробничих запасів, та місце первинної документації в ньому, ми дійшли висновку, що існує потреба в своєчасному оперативному обліку їх надходження і використання, а це не можливо без застосування в обліку комп'ютерних технологій.

Застосування комп'ютерних технологій в обліку забезпечить для працівників [4]:

- скорочення обсягу робіт з одноманітними операціями;
- прискорення опрацювання даних первинних документів;
- автоматизацію формування звітних форм;
- деталізацію аналітичного рівня обліку запасів.

Покращення інформаційного забезпечення управління зумовлює застосування на практиці підприємств електронного документообігу, що набагато полегшує роботу бухгалтерського обліку (рис. 2.6). Зважаючи на значну кількість запасів на підприємстві, так само виникають труднощі з їх обліком. Рівень правдивості, ефективності та точності обліку залежить від правильності організації електронного документообігу на підприємстві. Процес електронного документообігу складського обліку виробничих запасів повинен базуватися на комплексній обробці облікової інформації, яка відображає формування та обробку первинних документів.

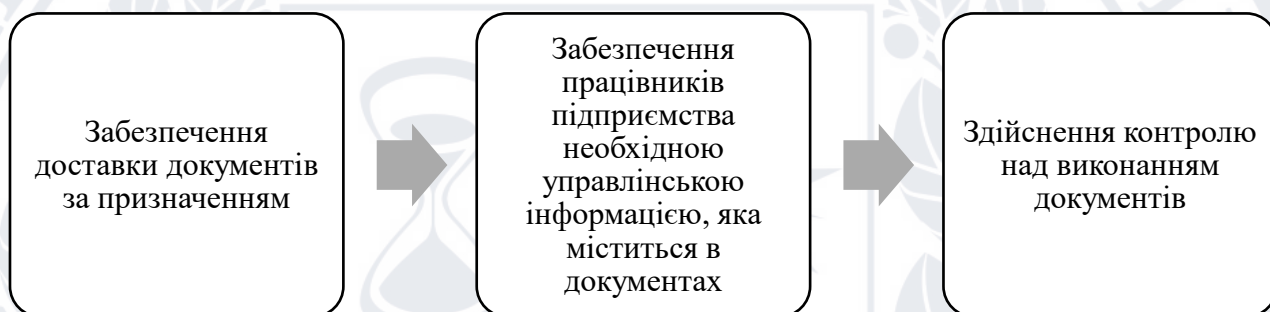

Рисунок 2.6 – Функції електронного документообігу

Треба відмітити, що забезпечення електронного обліку виробничих запасів на підприємстві буде мати вплив на:

- зниження чисельності документів, що пришвидшить рух інформації між складом та бухгалтерією;
- підвищення ефективності контролю над документообігом і прийняттям обґрунтованих рішень відносно управління виробничими запасами;
- зростання ефективності роботи певних працівників та підприємства у цілому;
- зниження витрат на розмноження, відправку та зберігання чисельної кількості паперових документів та їх копій [31].

При застосуванні комп'ютерних програм вдосконалення обліку може виражатися в:

- організації ведення бухгалтерського обліку;

- збільшенні кількості даних, що одержують з бухгалтерського обліку;
- скороченні бухгалтерських помилок;
- підвищенні оперативності бухгалтерського обліку;
- інших чинниках, що залежать від специфіки кожного конкретного підприємства.

Така можливість реалізується завдяки тому, що в програмі реєстрація господарських операцій ведеться в кількісно-сумовому вираженні не в цілому по рахунку, а окремо по кожній номенклатурній одиниці запасів із прив'язкою до конкретного місця зберігання (використання) і партії надходження (зарахування) на баланс.

Автоматизоване оброблення даних з обліку виробничих запасів на практиці забезпечується різними способами:

- розробкою спеціальною форм на замовлення управлінської інформаційної системи компанії;
- придбанням загальнодоступних програмних забезпечень;
- автоматизацією облікового процесу працівниками з автоматизованого оброблення даних підприємства;
- використання бухгалтерами електронних таблиць для забезпечення автоматизованого вирішення конкретних бухгалтерських завдань.

Вибір програмного забезпечення для автоматизованого ведення обліку, в тому числі й виробничих запасів та складання звітності залежить від обсягів запланованої автоматизації та фінансових можливостей підприємства, тому передбачає оцінку найбільш раціонального підходу до впровадження автоматизації.

Слід враховувати, що впровадження бухгалтерської програми вважається вдосконаленням бухгалтерського обліку лише в тому випадку, якщо в результаті такого впровадження підвищується ефективність і якість бухгалтерського обліку підприємства.

Найпоширенішими програмами автоматизації бухгалтерського обліку на підприємствах є «1С: Підприємство 8.3», «1С: Підприємство 7.7» та «BAS».

До можливостей бухгалтерських програм можна віднести:

- можливість складання балансу і оборотної відомості в будь-який момент часу;
- можливість скласти декілька оборотних відомостей одночасно;
- можливість коригувати господарські операції в будь-який момент часу;
- журнал операцій можна доповнювати новими операціями будь-де;
- формування звітів на підставі журналу операцій.

Під час внесення змін в дані результати відразу стають відкритими для всіх користувачів, які працюють у цій системі. Тому за такої організації необхідний контроль та суворі дисципліна користувачів і відповідна кваліфікація тих працівників, які відповідають за внесення інформації до загальної бази даних [32].

Спільна інформаційна база дає можливість спільно використовувати таку нормативно-довідкову інформацію, як довідники зовнішніх організацій, структурних підрозділів, статей обліку, допустимої кореспонденції рахунків, номенклатури-цінника виробничих запасів, типових господарських операцій тощо.

На ТОВ «Глорія-В» використовуються такі програмні продукти:

- Програма «1С підприємство 7.7» використовується для ведення поточного обліку;
- Програма «АРТ-Звіт» використовується для складання податкової та статистичної звітності;
- Сервіс «Вчасно»;
- Програма «Raskon» для повного використання сировини і матеріалів з упровадженням науково обґрунтованих норм витрат на одиницю продукції, а також відпуску запасів у виробництво.

Система 1С надає потужні засоби для роботи з первинними документами, такими можуть бути платіжні доручення, рахунки для оплати, прибуткові та видаткові накладні, довіреності, авансові звіти та багато інших документів.

В програмі 1С є довідник "ТМЦ" (рис. 2.7) призначений для збереження списку ТМЦ (матеріалів, палива, запчастин, МШП, тощо), а також отриманих та наданих послуг. Він використовується як для заповнення документів, так і для ведення аналітичного обліку по таких бухгалтерських рахунках: 20; 22; 24; 25; 26; 27; 28; 02. Саме завдяки цьому довіднику робота стає швидкою.

Код	Артик...	Наименование	Вид ТМЦ	Счет учета
00001		Алюм.профіль-УБС, ХИЛАЛ		
95937		УБС алюміній		
00036	00522	1050888 Стик для скрутки	Материал	202
00037	07715	110028215200 Поворотний механізм L 280	Материал	202
00038	07839	110060215200 Поворотний механізм L 600	Материал	202
00039	07840	110080215200 Поворотний механізм L 800	Материал	202
00040	07850	110100215200 Поворотний механізм L 1000	Материал	202
00041	07852	110120215200 Поворотний механізм L 1200	Материал	202
00042	07847	110140215200 Поворотний механізм L 1400	Материал	202
00043	08534	110200215200 Поворотний механізм L 2000	Материал	202
00044	00032	1113000 Пластина для скрутки	Материал	202
00045	00033	1129782 MSL-OR RS Болт для скрутки	Материал	202
00046	00034	1140409 Пластина для скрутки	Материал	202
00047	00035	1140490 ER 3 SL Стиковий елемент	Материал	202
00048	00036	1140516 ER 3 EF SL Стиковий елемент	Материал	202
00049	00037	1140821 OR 600/0 Стиковий елемент	Материал	202
00050	00038	1140854 VR Пластина для скрутки	Материал	202
00051	00039	1140862 VR/1 SL Пластина для скрутки	Материал	202

Рисунок 2.7 – Довідник ТМЦ в програмі «1С: Підприємство 7.7»

Для зручності пошуку інформації довідник реалізований трьохрівневим, тобто ТМЦ у ньому можна об'єднувати в довільні групи і підгрупи. В ТОВ «Глорія-В» матеріали, купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби розподіляють по постачальникам, а в номенклатурі зазначаються артикули матеріалів від постачальників, що полегшує процес оприбуткування накладних, а також списання у виробництво. Також на підприємстві ТМЦ поділяють на такі групи: МШП, товари, паливо, запчастини, будівельні матеріали та інші, з підгрупами всередині.

Оприбуткування запасів від постачальників завдяки 1С також автоматизоване. Дані про контрагента, договір, номенклатуру – все це необхідно вводити лише один раз при створенні, надалі просто підтягувати.

Списання запасів у виробництво здійснюється також за допомогою програми «1С: Підприємство 7.7» (рис. 2.8). На основі кошторису або специфікації, в яких зазначені номенклатура, кількість, ціна, в 1С створюється Акт списання, обирається необхідний рахунок (23, 91, 92, 93) для списання, обирається місце зберігання, наприклад «Склад», обираються матеріали і партії, після проведення програма автоматично підтягує ціну запасів (без ПДВ).

N	ТМЦ	Партия	Ед.	Кол-во	Ед.	К	Цена -	Сумма -	НДС	Сумма +	Состаток	
1	Пена монтажная DB MAXI GUNFOAM-6008 GG	ТВ-000120 (18.07.22)	шт	0.680000			90.97		61.56	12.872	74.232	0.82
2	Пена ПУ Р66 проклеиваю	ТВ-000131 (18.07.22)	шт	6.000000			104.81		621.56	104.810	625.680	0
3	Анкера шуруп рамный з потавно головою 7.6x1	ТВ-000148 (23.07.20)	шт	18.000000			1.58		30.26	6.050	36.300	1.82
4	Анкера шуруп рамный з потавно головою 7.6x1	ТВ-000170 (20.08.20)	шт	98.000000			1.58		161.38	82.268	243.648	0

Итого: 774.99
Итого НДС: 105.09
Всего: 879.98

Рисунок 2.8 – Списання ТМЦ в програмі «1С: Підприємство 7.7»

Також у програмному забезпеченні «1С: Підприємство 7.7» ТОВ «Глорія-В» створює документи щодо:

- внутрішнього переміщення ТМЦ з одного складу в інший;
- результатів проведеної інвентаризації – «Акт інвентаризації ТМЦ», на основі якого створюються додаткові документи на списання нестачі товарно-матеріальних цінностей, або ж оприбуткування їх надлишків.

«1С: Підприємство 7.7» надає швидкий аналіз оборотів, залишків виробничих запасів та їх реалізації за будь-який проміжок часу, що цікавить

управлінський персонал. Це можна зробити за допомогою набору стандартних бухгалтерських звітів, що знаходяться в розділі «Звіти».

При роботі з документами програма надає широкий набір можливостей, які забезпечують зручне введення, перегляд, пошук та друк документів. Механізм типових операцій надає можливість автоматизувати введення часто повторюваних операцій. Для цього необхідно ввести шаблон типової операції, в якому задається певний сценарій проводок, що значно полегшує роботу бухгалтера.

Але порівнюючи систему 1С:Підприємство версії 7.7 з більш новою та спеціалізованою версією 8.3, перевага надається останній, адже до нової версії додані нові об'єкти конфігурації, наприклад, реєстри відомостей. Багато механізмів системи були істотно вдосконалені. В програмі 1С:бухгалтерії 8 підтримується спосіб оцінки виробничих запасів при їх вибутті за середньою собівартістю. Мінусом версії 7.7 є відсутність перевірки на введення ПДВ, окрім банківських рахунків.

Програма «АРТ-Звіт» в загальному призначена для складання та подання податкової та статистичної звітності. Дана програма повністю заміняє електронний кабінет платника податків, адже окрім звітності дає змогу контролювати ліміти для реєстрації податкових накладних. Також, важливою частиною є створення та отримання податкових накладних. Формування податкової накладної відбувається в програмі 1С, а її відправка в «АРТ-Звіт», і навпаки, податкові від постачальників можливо затягувати в 1С. Окрім загальних вищезазначених функцій, програма «АРТ-Звіт» забезпечує можливість електронного документообігу з постачальниками (рис. 2.9).

Арт-Звіт Pro - версія 5.6.31 - Термінальна

Файл Дії Керування списком Довідники Сервіс Обмін Розділи Довідка Технічна підтримка Соцмережі

Створити Відкрити Зберегти Зберегти всі В кошику Імпорт звітів Експорт Масовий друк Підписати Відіслати поштою Відіслати через сервіс Отримати повідомлення

Звіти Інформаційні запити Податкові накладні Первинні документи

Накладні... Всі періоди 2022 року, від 41716575, ТОВ "Глорія-В" Контрагент: Усі контрагенти Фільтр: ***

Власні

Код типу звіту	Продавець	Покупець	Період	Рік	Статус	Стан обміну	Дата складання	Порядковий номер	Номер документа	Заг ПДЕ
...	ПП "ФАКТОР - РЕКЛАМА"	ТОВАРИСТВО ...	Груд...	2...	Імпортований		31.12.2022	0	1321547	
...	ТЗОВ "ВАЛЬКО"	Товариство з ...	Жов...	2...	Завершений		17.10.2022	0	3147	
...	ТЗОВ "ВАЛЬКО"	Товариство з ...	Серп...	2...	Завершений		12.08.2022	0	2294	
...	ТЗОВ "ВАЛЬКО"	Товариство з ...	Серп...	2...	Завершений		26.08.2022	0	2496	
...	ТЗОВ "Підвіконня"	Товариство з ...	Лист...	2...	Завершений		02.11.2022	0	3246	
...	ТЗОВ "ВАЛЬКО"	Товариство з ...	Липень	2...	Завершений		13.07.2022	0	1724	
...	ТЗОВ "ВАЛЬКО"	Товариство з ...	Липень	2...	Завершений		27.07.2022	0	1955	
...	ТЗОВ "ВАЛЬКО"	Товариство з ...	Серп...	2...	Завершений		12.08.2022	0	2301	
...	ТЗОВ "ВАЛЬКО"	Товариство з ...	Лист...	2...	Завершений		02.11.2022	0	3382	
...	ТЗОВ "ВАЛЬКО"	Товариство з ...	Липень	2...	Завершений		12.07.2022	0	1710	
...	ПАТ "СОЛДІ І КО"	ТОВАРИСТВО ...	Жов...	2...	Імпортований		31.10.2022	0	0100-008790	
...	ТЗОВ "ВАЛЬКО"	Товариство з ...	Лист...	2...	Імпортований		17.11.2022	0	3799	
...	ТЗОВ "ВАЛЬКО"	Товариство з ...	Трав...	2...	Завершений		13.05.2022	0	725	
...	ТЗОВ "ВАЛЬКО"	Товариство з ...	Серп...	2...	Завершений		12.08.2022	0	2300	
...	ТЗОВ "ВАЛЬКО"	Товариство з ...	Верес...	2...	Завершений		30.09.2022	0	3017	
...	Товариство з обмеженою відповідальністю "Контракт 61"	ТОВАРИСТВО ...	Серп...	2...	Імпортований		10.08.2022	0	2614	

Рисунок 2.9 – Електронний документообіг в програмі «АРТ-Звіт»

На рисунку відображенні всі первинні документи за рік з декількома контрагентами, зважаючи на таку малу кількість документів можемо зробити висновок, що ТОВ «Глорія-В» не використовує АРТ-звіт як засіб ведення електронного документообігу. АРТ-звіт має всі необхідні інструменти для обміну первинною документацією, тому рекомендуємо ТОВ «Глорія-В» додати до договору з контрагентами пункт про використання даної програми, як засіб обміну документацією.

Ще однією програмою яку ТОВ «Глорія-В» використовує для електронного документообігу є сервіс «Вчасно» (рис. 2.10). Сервіс призначений для обміну документами в електронному вигляді, підписання і зберігання будь-яких документів: договорів, актів наданих послуг, рахунків, накладних, актів звірки і працює з усіма видами ключів електронно-цифрового підпису. Сервіс позиціонує себе як інструмент зменшення механічної роботи і миттєвого підписання первинних документів. Економія для компанії в полягає у виключенні фізичної доставки документів, адже «Вчасно» звільняє від необхідності друкувати, підписувати від руки, відправляти поштою, складати документи у папки і шафи.

Дата ↑	Документ ↑	Тип	Номер ↑	Су... ↑	Контрагент ↑	Компанія ↑	
19.10.22	ВН 960 від 07.10.2022	Видаткова накладна			fm@altest.in.ua	ТОВ "ПРОФИНВЕСТ"	38
19.10.22	ВН 951 від 06.10.2022р.	Видаткова накладна			fm@altest.in.ua	ТОВ "ПРОФИНВЕСТ"	38
12.10.22	Рахунок		1792344		n.makarova@reactor.com.ua	ТОВ "БОРК УКРАЇНА"	41
12.10.22	Акт		1792344		n.makarova@reactor.com.ua	ТОВ "БОРК УКРАЇНА"	41
04.10.22	рахунок ПП Глорія-В 09	Рахунок			pidporygora-ni@ukrposhta.ua	Вінницька дирекція АТ «Ук...	20
29.06.22	ТОВ ГЛОРІЯ	Договір			fm@altest.in.ua	ТОВ "ПРОФИНВЕСТ"	38
29.06.22	Акт звірки 2022 ТОВ	Акт звірвання			fm@altest.in.ua	ТОВ "ПРОФИНВЕСТ"	38
23.02.22	Акт 63 від 20.01.2022 р	Видаткова накладна			fm@altest.in.ua	ТОВ "ПРОФИНВЕСТ"	38
23.02.22	ВН 39 від 13.01.2022	Видаткова накладна			fm@altest.in.ua	ТОВ "ПРОФИНВЕСТ"	38
02.02.22	РеализацияТоваровУслуг		НП-006950165		pb@novaposhta.ua	ТОВ "НОВА ПОШТА"	31
01.02.22	Расходная накладная № 73...	Видаткова накладна			buh@kub.in.ua	ТОВ"БАЗА БУДІВЕЛЬНИХ ...	42
01.02.22	Расходная накладная № 66...	Видаткова накладна			buh@kub.in.ua	ТОВ"БАЗА БУДІВЕЛЬНИХ ...	42

Рисунок 2.10 – Електронний документообіг в сервісі «Вчасно»

Програма «Raskon» призначена для організації та контролю виробництва вікон, дверей, перегородок та інших конструкцій. Оптимізація, склад, зв'язок з обладнанням з комп'ютерним управлінням – все це функції програми «Raskon». Також можливості програми поширюються на облік виробничих запасів. Складський облік, надходження та відпуск матеріалів у виробництво ТОВ «Глорія-В» здійснює за допомогою цієї програми (рис.2.11). Програма контролює використання сировини і матеріалів з упровадженням науково обґрунтованих норм витрат. Також, Raskon дає можливість передавати дані в програму 1С, проте ТОВ «Глорія-В» не використовує таку можливість. Наразі, оприбуткування виробничих запасів здійснюється двічі, в програмі 1С та в «Raskon», відмінним є тільки те, що в першій вводять повну номенклатуру та коди УКТ ЗЕД, а в програмі «Raskon» назви матеріалів для зручності скорочені. Інтеграція програм дозволить зменшити витрати часу працівників бухгалтерії та складу від подвійної роботи.

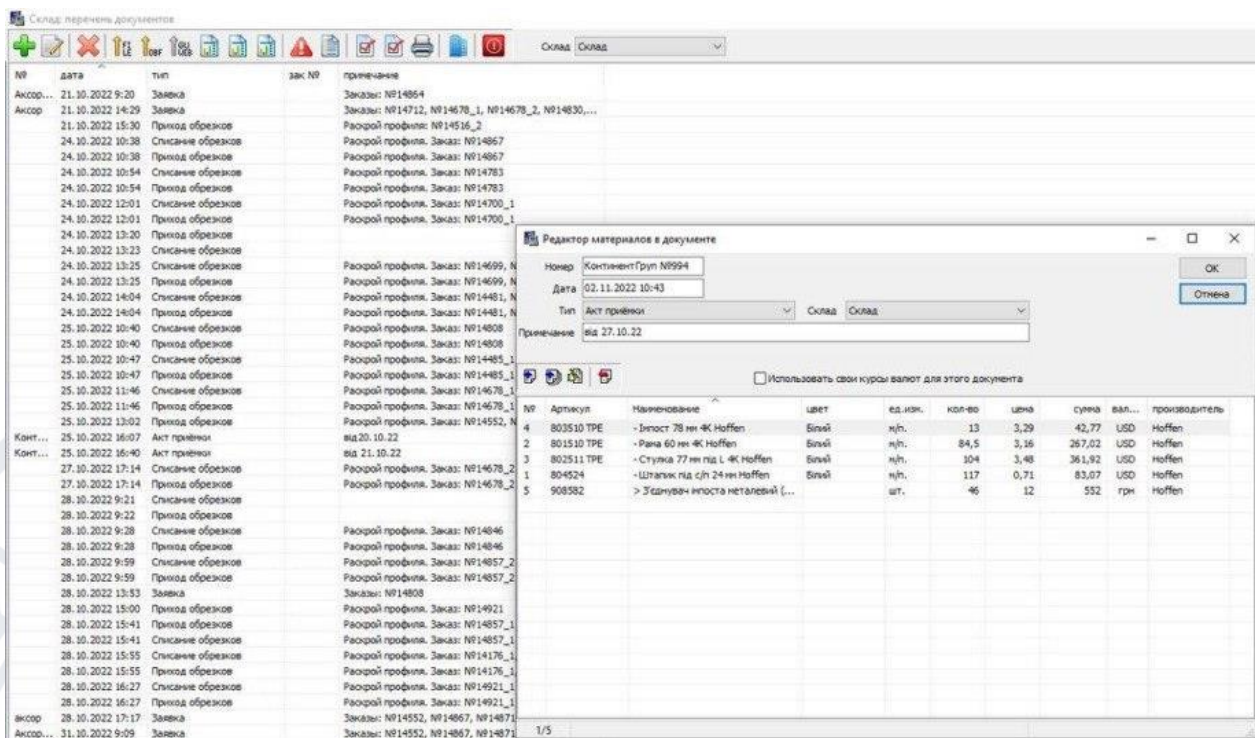

Рисунок 2.11 – Складський облік виробничих запасів ТОВ «Глорія-В» в програмі «Raskon»

Отже, облік виробничих запасів неможливий без застосування комп'ютерних технологій. Щоб підвищити ефективність роботи підприємства необхідно повністю автоматизувати облік виробничих запасів із застосуванням комп'ютерної програми, це дасть можливість зменшити затрати часу для отримання та обробку документів, а також автоматизувати процес обліку виробничих запасів при їх надходженні та вибутті.

Для бухгалтерії використання комп'ютерних програм означає підвищення якості та оперативності роботи, адже основне завдання таких програм - це максимально спростувати повсякденну рутинну роботу бухгалтера.

Висновки до 2 розділу

1. Об'єктом дослідження є ТОВ «Глорія-В» яке займається виробництвом металопластикових конструкцій. Розглянуто облікову політику підприємства в частині запасів, в якості пропозиції, запропоновано додати до облікової політики інформацію щодо переліку та складу статей калькуляції виробничої собівартості продукції.

2. На підприємстві залишається все ще невирішеним питання щодо організації дієвої системи документообігу операцій з виробничими запасами. Тому для ТОВ «Глорії-В» було розроблено графік документообігу та оперограму руху первинного документа. Дані документи сприяють удосконаленню облікових операцій, посиленню функцій контролю бухгалтерського обліку та підвищенню рівня його механізації та автоматизації. Також було розроблено механізм удосконалення обліку виробничих запасів.

3. Проаналізовано основні господарські операції та рахунки, які використовує виробниче підприємство, а також, доцільність використання рахунку 29 «Транспортно-заготівельні витрати» на підприємстві.

4. На підприємстві потрібно ефективніше використовувати комп'ютерні технології в бухгалтерському обліку. ТОВ «Глорія-В» вже частково використовує електронний документообіг, проте наявні в компанії програми («АРТ-Звіт», «Вчасно») дозволяють збільшити об'єм електронної первинної документації. Також пропонуємо компанії налаштувати передачу даних з програми «Raskon» в «1С підприємство 7.7», адже технічно така можливість є, але підприємством не використовується. Це допоможе знизити чисельність документів та пришвидшить рух інформації між складом та бухгалтерією. Автоматизація обліку вносить позитивні зміни до технології роботи бухгалтерії.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ

3.1. Аналіз забезпеченості та ефективності використання виробничих запасів підприємства

Важливим чинником розвитку та неперервності виробництва є стабільна забезпеченість підприємства виробничими запасами та їх раціональне використання. Під час воєнного стану істотно змінилась система постачання підприємства сировиною і матеріалами, комплектуючими виробами, паливом, тощо. Постачальники змінюють умови поставки сировини і матеріалів, виникають проблеми з логістикою, нестабільність валютного курсу і багато інших факторів впливають на ефективність використання виробничих запасів.

Сучасні економічні умови вимагають перегляду чинників, що впливають на забезпеченість підприємств виробничими запасами, тому необхідно:

- вивчити порядок розрахунку, обґрунтованість та умови договорів про поставку запасів;
- визначити періодичність виготовлення продукції постачальниками;
- визначити види і способи транспортування запасів;
- визначити віддаленість постачальників та споживачів
- визначити необхідність в додаткових джерелах покриття;
- визначити характер виробничих запасів і зміну їх структури;
- перевірити обґрунтованість норм виробничих запасів і потребу в них;
- виявити можливості зменшення виробничих запасів;
- розробити заходи щодо зниження надлишкових виробничих запасів.

Першочерговим у діяльності ТОВ «Глорія-В» є етап забезпечення виробничими запасами. Придбання виробничих запасів планується підприємством заздалегідь. Підприємство укладає договори постачання, у яких зазначається кількість, ціна та якість виробничих запасів, що надійдуть на підприємство, а також терміни завезення кожної партії матеріалів. Під час

вибору постачальників підприємство враховує: ціну матеріалів, обсяг їх постачання, якість матеріалів, суму транспортних витрат на перевезення виробничих запасів, аналізує репутацію постачальників, можливості отримання знижок при придбанні великих партій запасів та особливо можливість відстрочення оплати на них.

Специфіка діяльності ТОВ «Глорія-В» передбачає, що виробництво необхідної кількості продукції здійснюється, виходячи з вимог покупця. Основною перевагою такого роду діяльності є скорочення запасів до незначного чи мінімального рівня.

Від початку воєнного стану ТОВ «Глорія-В» зіштовхнулось з проблемою забезпечення імпортними товарами (наприклад термін поставки скла згідно договору збільшився до півтора місяця, замість двох тижнів), а також з можливістю відстрочення оплати матеріалів, з кожним днем все менше постачальників погоджуються відвантажувати товар без попередньої оплати, що в свою чергу потребує додаткових вкладень коштів.

Визначення необхідної величини виробничих запасів є наступним етапом в забезпеченості підприємства виробничими запасами. З проблемою визначення кількості виробничих запасів пов'язана необхідність планування потреби в основних матеріалах (сировина, матеріали, комплектуючі тощо), що займають значну частину витрат підприємства.

Багато підприємств не приділяють особливої уваги контролю рівня запасів, недооцінюють необхідність їх оптимізації, в результаті підприємства вкладають в запаси набагато більше фінансових коштів, ніж це дійсно необхідно. Потреба в виробничих запасах виводиться розрахунковим шляхом на основі прогнозних обсягів випуску. Разом з цим задача оптимізації величини запасів зводиться до скорочення запасів з урахуванням мінімізації витрат. Таким чином, критерієм оптимізації величини запасів повинен бути мінімум сукупних витрат на збереження запасів і повторення замовлення.

Оскільки ТОВ «Глорія-В» має велику номенклатуру матеріалів необхідно оцінити обґрунтованість потреб у матеріалах, які мають найбільшу питому

вагу в собівартості, а також у дорогих і дефіцитних матеріалах. Шляхом порівняння планової потреби матеріалів із їх фактичною наявністю можна визначити забезпеченість підприємства необхідною кількістю матеріалів та комплектуючих (див табл.3.1). В якості планової потреби візьмемо кількість матеріалів списаних на виробництво за аналогічний період (місяць) 2021 року.

Таблиця 3.1 – Аналіз забезпеченості ТОВ «Глорія-В» окремими видами матеріалів

Найменування матеріалів	Планова потреба	Фактична наявність	% перевиконання плану
Скло 4мм, (м)	1016,63	1938,49	90,67
Профіль ПВХ штапик під склопакет 24 HOFFEN (білий), (м)	565,50	1027,00	81,61
Профіль ПВХ мауерлат UP універсальний, (м)	433,28	420,00	-3,06
Полісульфід KU 83 компл А (л)	1027,48	1390,00	35,28
Рамка алюмінієва 10 (м)	5831,13	15750,00	170,10

Проаналізувавши таблицю 3.1 можна зробити висновок, що підприємство забезпечено всіма видами матеріалів. Перевищення фактичної наявності над плановою потребою по всіх видах матеріалів більше від нормативного їх витрачання за місяць. Якщо врахувати інфляційні процеси, які пов'язані зі зміною курсу валюти та часом поставки матеріалів, то таке нормативне забезпечення підприємства матеріалами є виправданим майже по всім пунктам. Збільшення запасу рамки алюмінієвої на 170,10% є не обґрунтованим, адже рамка не відноситься до імпорتنих чи дефіцитних запасів, а отже таке накопичення її на складах уповільнює рух грошових коштів на підприємстві.

Вирішення проблеми визначення кількісної потреби в запасах для підприємств є важливим етапом у побудові раціональної системи управління виробничими запасами. До складових обліково-аналітичного забезпечення як інформаційної функції управління належить:

- обліковий процес (обробка інформації з первинних документів, її групування та запис в облікових регістрах; формування звітних показників (фінансових, управлінських); інтерпретація отриманих облікових показників на основі експертної оцінки);

- аналіз планової та облікової інформації, її впливу на фінансові результати (аналіз виконання бізнес-планів; розкриття тенденцій і темпів розвитку; виявлення невикористаних резервів);

- незалежна оцінка аудиторами бухгалтерської звітності та ведення обліку відповідно до чинного законодавства;

- реалізація інформаційної функції управління (оцінка активів і фінансового стану, фінансових результатів внутрішніми і зовнішніми користувачами; прийняття управлінських рішень; пошук та реалізація методів розвитку) [36].

Облікове забезпечення управління виробничими запасами включає системи бухгалтерського, фінансового та управлінського обліку запасів, всіх господарських операцій пов'язаних з їх зміною та переміщенням, та відображення у фінансовій звітності. Облікові дані про стан і рух запасів є основною інформаційною базою для управління запасами на підприємстві.

Облікова інформація використовується для:

- 1) щоденного отримання інформації про надходження та витрачання запасів у розрізі їх кількості, якості та матеріально відповідальних осіб;
- 2) аналізу наявності та руху запасів у попередніх періодах;
- 3) постійна оцінка реальної вартості запасів на складі та аналіз ефективності використання запасів;
- 4) оптимізації обсягу закупівлі запасів, виявлення резервів зниження витрат, пов'язаних із заготівлею запасів;
- 5) оптимізації обсягу запасів, що мають найбільшу питому вагу в собівартості продукції;
- 6) правильного вибору методу оцінки запасів при їх вибутті;

- 7) контроль за дотриманням встановлених підприємством норм запасів, що забезпечують безперервне виробництво;
- 8) підвищення достовірності відображення господарських операцій з надходження та витрачання запасів на рахунках аналітичного обліку;
- 9) своєчасного складання та подання звітності про рух запасів.

Джерела інформації для аналізу використання виробничих запасів наведені в Додатку К.

Від правильності організації обліку на підприємстві залежить точність облікової інформації і можливість її використання в управлінні запасами.

Ефективності використання виробничих запасів найбільшою мірою пов'язаний з аналізом матеріаломісткості виробництва продукції. Вивчення чинників, що мають вплив на матеріаломісткість, займає значне місце в аналізі запасів підприємства. До складу таких чинників можна віднести такі групи [37]:

- витрати на виробництво продукції та обсяг цієї продукції;
- співвідношення між загальними та прямими матеріальними витратами на виробництво;
- структура продукції, ціна матеріалів та відпускні ціни на продукцію;
- зміна нормативних витрат, стан техніки і технології виготовлення та транспортні витрати.

У науковій літературі розглядаються різні варіанти етапів аналізу виробничих запасів. Одним з таких варіантів є аналіз виробничих запасів підприємств за уточненими напрямками (табл. 3.2).

Таблиця 3.2. - Напрями аналізу виробничих запасів підприємства [37]

Напрями аналізу	Завдання напрямку
Вивчення забезпеченості підприємства виробничими запасами	1. Визначення потреби в виробничих запасах. 2. Перевірка обґрунтованості замовлень виробничих запасів. 3. Оцінка своєчасності та повноти надходження виробничих запасів від постачальників. 4. Аналіз щоденної забезпеченості підприємства видами запасів.

Продовження таблиці 3.2

Загальний аналіз обсягу і структури виробничих запасів	<ol style="list-style-type: none"> Горизонтальний та вертикальний аналіз виробничих запасів підприємства. Аналіз стану та руху виробничих запасів на підприємстві за допомогою розрахунку коефіцієнтів.
Оцінка ефективності використання виробничих запасів	<ol style="list-style-type: none"> Аналіз використання матеріальних ресурсів за різними показниками. Аналіз ефективності використання запасів за узагальнюючими показниками (матеріаловіддача, матеріаломісткість, питома вага матеріальних витрат в собівартості продукції, коефіцієнт використання матеріальних ресурсів).
Аналіз матеріаломісткості продукції	<ol style="list-style-type: none"> Аналіз матеріаломісткості та матеріаловіддачі продукції підприємства. Факторний аналіз продукції.

Аналіз показників використання виробничих запасів полягає в зниженні частки матеріальних витрат в собівартості продукції. Є багато різних методів проведення аналізу використання виробничих запасів, у яких пропонуються різноманітні фактори і показники, які впливають на них. До таких методів відносять: вертикальний та горизонтальний аналіз; коефіцієнтний порівняльний аналіз; діагностичний аналіз використання виробничих запасів за індивідуальними або загальними показниками; факторний аналіз, тощо. Це потребує розмежування матеріаломісткості, як відношення всіх матеріальних витрат до обсягу випущеної продукції у вартісному вираженні на фізичну одиницю продукції, а також на одиницю ефекту.

Обов'язковою умовою для існування й подальшого розвитку компанії є раціональне використання виробничих запасів кожного виробництва. Для характеристики ефективності використання матеріальних ресурсів використовується система показників (рис. 3.1).

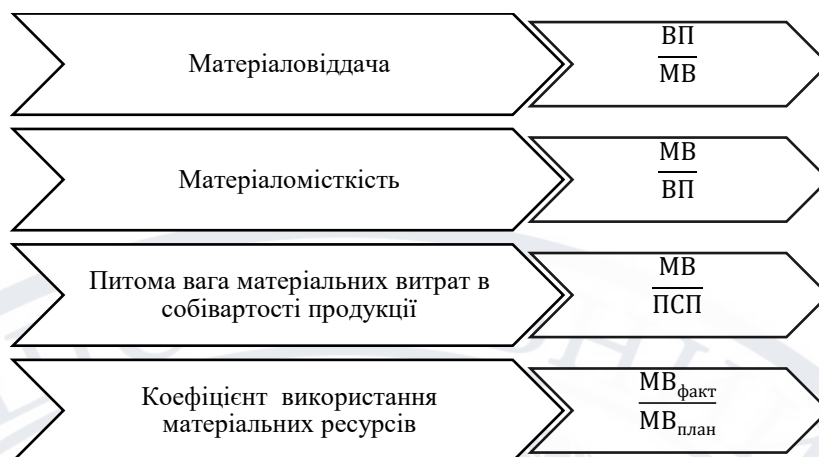

Рисунок 3.1 – Система основних показників ефективності використання матеріальних ресурсів

де, ВП – випуск продукції;

МВ – матеріальні витрати;

ПСП – повна собівартість продукції.

Проведений аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів ТОВ «Глорія-В» за період 2018-2021 рр., операційна діяльність якого пов'язана виробництвом і установкою металопластикових вікон, питома вага матеріальних витрат у собівартості продукції коливаються від 40% до 19%. (табл. 3.3). На це коливання вплинула ціла низка факторів, і в першу чергу підвищення мінімальної заробітної плати (майже в два рази в 2021р. порівняно з 2018р.), темпи росту випуску продукції та матеріальних витрат, удосконалення конструкції (скорочення кількості деталей, виготовлення їх з легких і дешевих матеріалів), прогресивність технологічного використання матеріалів, придбаних виробів, використання відходів тощо та інші.

Таблиця 3.3 – Аналіз показників ефективності використання матеріальних ресурсів ТОВ «Глорія-В» за 2018-2021 рр.

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення 2021 р. до 2018 р. (+,-)
1. Випуск продукції, тис. грн.	6783,21	7121,47	8258,79	9107,19	2323,98
2. Матеріальні витрати, тис. грн.	2686,49	3121,38	2521,95	1852,02	-834,47

Продовження таблиці 3.3

3. Повна собівартість продукції, тис. грн.	6781,61	8066,33	9330,17	9626,83	2845,22
4. Матеріаловіддача, грн./грн.	2,52	2,28	3,27	4,92	2,39
5. Матеріаломісткість, грн./грн.	0,40	0,44	0,31	0,20	-0,20
6. Питома вага матеріальних витрат в собівартості продукції, %	40	39	27	19	-21

Аналіз цих показників у динаміці свідчить про суттєве зростання показника матеріаловіддачі, з 2,52 грн. з кожної 1 грн. використаних матеріальних ресурсів (сировини, матеріалів, палива, енергії) до 4,92 грн. в 2021 р. Зворотне зростання спостерігається по показнику матеріаломісткості продукції з 0,40 грн. до 0,20 грн. на 1 грн. випуску продукції. Зниження матеріаломісткості продукції вважається хорошим показником, адже сприяє зменшенню собівартості в частині матеріальних витрат і збільшенню обсягів виробництва. Цей результат пов'язаний з введенням в виробництво автоматичної лінії LISEK з випуску склопакетів.

З точки зору можливого резерву зниження собівартості продукції в частині матеріальних витрат і відповідно обґрунтування управлінських рішень, орієнтованих на подальше просування продукції на ринку, заслуговує на увагу факторний аналіз цих показників. на основі методу елімінування.

Розрахунок впливу факторів з використанням показника матеріаловіддачі продукції

1) зміна суми матеріальних витрат на виробництво продукції:

$-834,47 \text{ тис. грн.} * 2,52 = -2102,86 \text{ тис. грн.}$

2) зміна матеріаловіддачі:

$2,39 * 1852,02 \text{ тис. грн.} = 4426,33 \text{ тис. грн.}$

Баланс факторів: $4426,33 + (-2102,86) = 2323,47 \text{ тис. грн.}$, відхилення виникає за рахунок заокруглення показників матеріаловіддачі до сотих.

Отже, зменшення суми матеріальних витрат на виробництво продукції на 2102,86 тис. грн., а також збільшення матеріаловіддачі на 4426,33 тис. грн. призвело до збільшення випуску продукції на 2323,47 тис. грн.

Другий варіант розрахунку з використанням показника матеріаломісткості продукції

1) зміна суми матеріальних витрат на виробництво продукції:

$$-834,47 \text{ тис. грн.} : 0,40 = -2086,17 \text{ тис. грн.}$$

2) зміна матеріаломісткості продукції (зворотній вплив)

$$\frac{MB_1}{M_{M1}} - \frac{MB_0}{M_{M0}} = \left(\frac{1}{M_{M1}} - \frac{1}{M_{M0}} \right) * MB_0 = \left(\frac{1}{0,20} - \frac{1}{0,40} \right) * 1852,02 = 4630,05 \text{ тис. грн.}$$

Баланс факторів: $4630,05 + (-2086,17) = 2543,88$ тис. грн., відхилення виникає за рахунок заокруглення показників матеріаломісткості до сотих.

Отже, зменшення суми матеріальних витрат на виробництво продукції на 2086,17 тис. грн., а також збільшення матеріаломісткості на 4630,05 тис. грн. призведе до збільшення випуску продукції на 4630,05 тис. грн.

На основі багатофакторного аналізу показника матеріаломісткості можна дослідити взаємозв'язок цього показника з низкою показників виробничих запасів (табл.3.4). Для цього використаємо метод розширення факторної системи, побудуємо мультиплікативну трьох факторну модель:

$$\frac{MB}{BP} = \frac{MB}{C} \times \frac{C}{B3} \times \frac{B3}{BP} \quad (1)$$

де, MB – матеріальні витрати;

BP – випуск продукції;

C – собівартість продукції;

B3 - середні залишки виробничих запасів.

Аналіз показника матеріаломісткості у 2018 році:

$$1) \frac{MB}{C} = \frac{2686,49}{6781,61} = 0,4$$

$$2) \frac{C}{B3} = \frac{6781,61}{1716,31} = 3,95$$

$$3) \frac{B3}{BP} = \frac{1716,31}{6783,21} = 0,25$$

$$4) \frac{MB}{BP} = 0,4 \times 3,95 \times 0,25 = 0,40$$

Аналіз показника матеріаломісткості у 2021 році:

$$1) \frac{MB}{C} = \frac{1852,02}{9626,83} = 0,19$$

$$2) \frac{C}{B3} = \frac{9626,83}{8262,72} = 1,16$$

$$3) \frac{B3}{BP} = \frac{8262,72}{9107,19} = 0,91$$

$$4) \frac{MB}{BP} = 0,19 \times 1,16 \times 0,91 = 0,20$$

Таблиця 3.4 – Багатофакторний аналіз матеріаломісткості продукції

Показники	2018 р.	2021 р.	Відхилення (+,-)
1.Матеріаломісткість, грн./грн	0,40	0,20	-0,20
2.Питома вага матеріальних витрат в собівартості продукції	0,4	0,19	-0,21
3.Середні залишки виробничих запасів, тис.грн.	1716,31	8262,72	6546,41
4.Коефіцієнт оборотності виробничих запасів	3,95	1,16	-2,79
5.Коефіцієнт забезпеченості випуску продукції виробничими запасами	0,25	0,91	0,66

Таким чином, матеріаломісткість продукції функціонально залежить від трьох факторів: частки матеріальних витрат у собівартості продукції, коефіцієнту оборотності виробничих запасів, коефіцієнту забезпеченості випуску продукції виробничими запасами. Іншими словами, детермінований зв'язок цих показників дає можливість визначити ступінь впливу цих трьох індикаторів на результативний показник матеріаломісткості.

За допомогою метода абсолютних різниць визначимо ступінь впливу факторів на матеріаломісткість:

$$1) \text{Ступінь впливу фактору питома ваги матеріальних витрат в собівартості продукції} = (0,19-0,40) \times 3,95 \times 0,25 = -0,21;$$

$$2) \text{Ступінь впливу фактору коефіцієнт оборотності виробничих запасів} = (1,16-3,95) \times 0,19 \times 0,25 = -0,13;$$

$$3) \text{Ступінь впливу фактору коефіцієнт забезпеченості випуску продукції виробничими запасами} = (0,91-0,25) \times 1,16 \times 0,19 = 0,14;$$

$$4) \text{ Баланс відхилень} = (-0,21) + (-0,13) + 0,14 = -0,20.$$

Отже на зменшення матеріаломісткості в 2021 році порівняно з 2018 роком вплинуло три фактори. Ступінь впливу першого фактору зменшилась, що дало можливість зменшити собівартість в частині матеріальних витрат. Зменшення впливу другого фактору має негативний характер, адже вказує на уповільнення реалізації готової продукції. Ступінь впливу фактору забезпеченості збільшилась, а зі зростанням швидкості випуску продукції зменшився показник матеріаломісткості.

Мета аналізу показників використання виробничих запасів полягає в підвищенні прибутку підприємства через зниження частки матеріальних витрат в собівартості продукції. Таким чином, аналіз запасів підприємства зводиться до таких дій:

- оцінити рівень ефективності використання виробничих запасів;
- визначити ступінь впливу факторів на зменшення собівартості в частині матеріальних витрат;
- аналізу взаємозв'язків між обсягами випуску продукції та матеріаломісткістю, матеріаловіддачею;
- оцінити рух та структуру споживання виробничих запасів за певний період і в динаміці;
- здійснити оцінку можливих варіантів економії виробничих запасів та підвищення ефективності використання виробничих запасів.

3.2. Шляхи вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами на підприємстві

Першочерговим завданням у провадженні господарської діяльності для більшості підприємств є достатній обсяг та раціональне використання запасів. Вдосконалення, розвиток та зростання виробничого потенціалу господарських підприємств потребують створення системи управління виробництвом, в

основу якої має бути покладено формування інформації про виробничі запаси підприємства.

Необхідність оптимізації запасів підприємства та ефективного управління ними зумовлена тим, що стан запасів впливає на конкурентоспроможність підприємства, його фінансовий стан і фінансові результати. Забезпечити належний рівень якості продукції та своєчасність її поставок замовникам неможливо без створення оптимальної величини запасів сировини, матеріалів, напівфабрикатів, а також запасу готової продукції та інших ресурсів, необхідних для безперервного провадження господарської діяльності.

Раціональна організація обліку запасів на підприємствах передбачає наявність певних заходів, які наведені в табл. 3.5. Завдяки ефективному управлінню запасами з'являється можливість суттєво скоротити виробничий та операційний цикли, знизити рівень витрат на зберігання виробничих запасів, вивільнити кошти з господарського обороту та реінвестувати їх в інші активи.

Таблиця 3.5 – Формування раціональної системи управління запасами

Складові системи управління запасами	Заходи для ефективної організації обліково-аналітичного забезпечення
Облік	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розширення положень облікової політики щодо запасів 2. Вибір методів оцінки запасів при оприбуткуванні та вибутті, що забезпечують достовірність інформації 3. Належне документування всіх операцій з запасами 4. Автоматизація облікових процесів 5. Розробка номенклатури запасів 6. Правильність групування і класифікації запасів
Аналіз	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз напрямків використання запасів 2. Прогнозування розмірів споживання 3. Встановлення розмірів максимального та мінімально необхідного рівня запасу 4. Розрахування та контроль показників використання запасів

Систематизовано автором на основі джерел [38], [39].

Застосування вище зазначених заходів дозволяє правильно визначати первісну вартість виробничих запасів, вартість при передачі у виробничий

процес, більш точно оцінювати незавершене виробництво і відобразити залишки матеріальних цінностей у фінансовій звітності тощо.

До напрямів удосконалення системи управління запасами відносять удосконалення аналітичного обліку виробничих запасів підприємства, враховуючи особливості його основної діяльності, що забезпечить:

- отримання більш точної та детальної інформації про наявність та рух виробничих запасів;

- здійснення чіткого та розгорнутого аналізу обсягів запасів на підприємстві, який надає змогу зробити висновки про збільшення рентабельності підприємства та прискорення обігу вкладеного капіталу;

- надання керівникам підприємства інформації щодо структури запасів, обсягів їх виробництва та реалізації для прийняття відповідних управлінських рішень [40].

Економічні та політичні події в країні призвели до необхідності пошуку нових інструментів та шляхів скорочення витрат підприємства, але без шкоди для його діяльності. Це може бути або скорочення витрат для вивільнення додаткових ресурсів з метою розширення діяльності, або управління витратами, спрямоване на оптимізацію оподаткування, зокрема управління податком на прибуток та ПДВ.

Оптимізація витрат підприємства є досить складним процесом, який вимагає системного підходу та детально аналізу кожної статті. Управління виробничими запасами це системний підхід планування та управління інформацією, матеріалами, послугами на всіх етапах руху запасів. Цілями системи управління виробничими запасами є: збільшення доходу та скорочення витрат за рахунок зниження рівня запасів (підвищення оборотності), скорочення витрат в постачанні, складуванні і збуті, поліпшення використання виробничих потужностей. Ефективний процес управління такою системою повинен ґрунтуватися на збиранні інформації про об'єкт управління, її аналізі, підготовці і прийнятті управлінських рішень, а також контролі та організації виконання цих рішень. Для цього потрібне якісне інформаційне

забезпечення підприємства, яке має відображати актуальну інформацію про керовані об'єкти.

Для найбільш ефективного впровадження певної моделі обліку запасів насамперед необхідно окреслити перелік проблемних моментів, зображених на рисунку 3.2, які з певною вірогідністю можуть виникати на підприємстві [35].

Рисунок 3.2 – Проблеми у системі управління виробничими запасами на підприємстві

Запаси на рівні підприємства відносять до об'єктів, які потребують великих капіталовкладень. Важливим показником є кількість запасів, яка визначається потребами підприємства. Невелика кількість запасів може привести до негативних наслідків. Дефіцит запасів приводить до втрати часу на виробництво продукції, втрати робочого часу, недоотримання оборотних коштів від реалізації продукції. Довге невикористання запасів приводить до втрати коштів, вкладених в їх придбання, псування та збільшення витрат на зберігання. Тому кожен керівник намагається мінімізувати суму цих витрат і одночасно залишити той рівень обслуговування клієнтів, який їх задовольняє. Однак з цього зовсім не випливає, що збільшення запасів завжди має позитивний результат. Зберігання запасів більше від їх потреби викликає уповільнення оборотності коштів, відволікаючи засоби з обігу, що призводить

до погіршення фінансового стану підприємства. Тому важливим є досягнення оптимальності між перевагами і недоліками замовлень та зберіганням [41].

Підсумовуючи вище сказане можна виділити можливі наслідки для підприємства за умови наявності надлишкових запасів та їх нестачі (рис. 3.3).

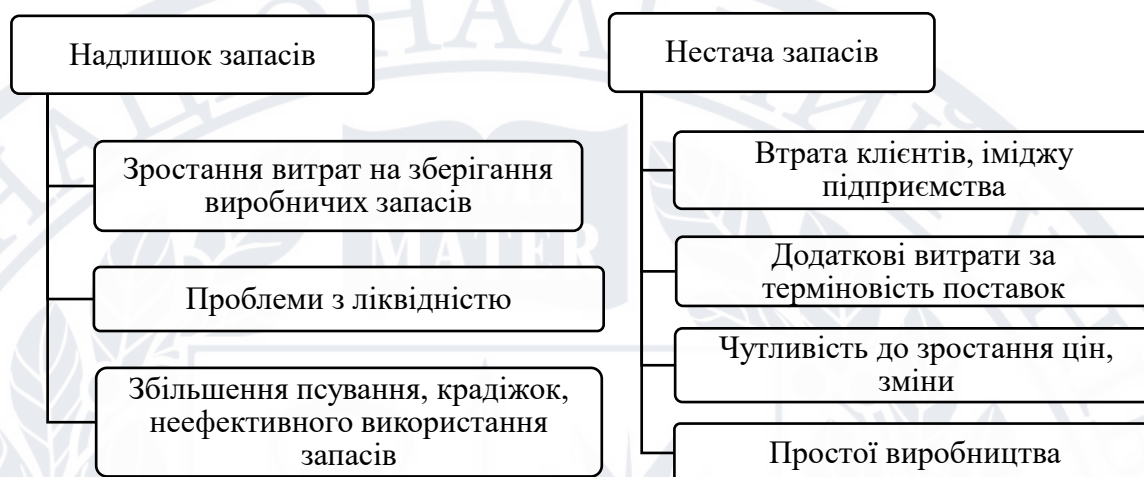

Рисунок 3.3 - Наслідки надлишку та нестачі запасів [34]

Найбільш складною проблемою підвищення ефективності виробництва на основі раціонального використання наявного виробничого потенціалу є проблема його чіткої організації та досконалої системи управління.

Оскільки прибутковість господарської діяльності багато в чому залежить від правильної організації, то для забезпечення ефективності аналітичної роботи її потрібно добре продумати, спланувати й організувати. Тому аналітичний процес доцільно уявити у вигляді певної послідовності робіт, які дадуть змогу систематизувати та оптимізувати методику, зменшити трудомісткість аналітичних процедур і підвищити одержуваний ефект [34].

Для розв'язання управлінського завдання аналізу ефективності використання виробничих запасів необхідно розробити відповідні алгоритми. До таких алгоритмів аналізу виробничих запасів можна віднести:

- алгоритм аналізу стану виробничих запасів;
- алгоритм контролю за договорами на поставки виробничих запасів;
- алгоритм контролю за витрачанням виробничих запасів.

Для контролю за ефективністю прийняття управлінських рішень на підприємстві пропонуємо структурно-логічну схему, зображену на рис. 3.4.

Рисунок 3.4 – Схема прийняття управлінських рішень

Впровадження даної схеми потребує оновлення порядку отримання інформації про виробничі запаси, впровадження нетрадиційних для вітчизняної облікової практики підходів до ефективного їх використання та оптимізації результатів діяльності підприємства через застосування принципів і методів бухгалтерського обліку.

Новим та найбільш ефективним інструментом управління виробничими запасами є налагоджена комунікація між підрозділами всередині підприємства. Комунікація між відділами забезпечує підвищення ефективності постачальницько-заготівельної діяльності шляхом зниження витрат від простою виробництва через відсутність матеріалів, транспортно-заготівельних витрат.

В ТОВ «Глорія-В» бухгалтерія знаходиться в м. Вінниця, а виробничий цех в смт. Стрижавка, через відсутність комунікації між підрозділами до бухгалтерії несвоєчасно надходить інформація про постачання матеріалів, а до виробництва інформація про своєчасність оплати матеріалів та комплектуючих, і як наслідок їх забезпечення, адже, як зазначалось раніше, з початком воєнного стану постачальники змінили умови на поставку матеріалів лише за попередньої оплати. Налагодити комунікацію між працівниками можливо за допомогою комп'ютерних програм таких як «Бітрікс24» або месенджерів Telegram/Viber.

Створення в автоматизованій системі управління підприємством окремої ланки аналізу є найбільш сучасним методом організації аналітичної роботи. До її завдань належить: своєчасне одержання всієї необхідної інформації, оперативне опрацювання її в потрібних для кожної функціональної підсистеми розрізах для досягнення спільної мети. Завдяки використанню автоматизованої системи управління значно підвищується аналітичність інформації, вихідні дані розробляються у вигляді таблиць, графіків, діаграм, тобто в наочних формах, які полегшують використання їх в процесі виконання необхідних завдань. Вивчення конкретних умов виробничо-господарської діяльності досліджуваного підприємства дозволяє зробити висновки про те, що такі можливості на підприємстві є.

Важливу роль в організації обліку виробничих запасів відіграє організація складського обліку. На складах матеріали повинні бути розміщені на стелажах і полицях за секціями, розмірами, типами, сортами задля забезпечення можливості швидкого їх приймання, відпускання і перевірки наявності. При правильній організації складського обліку, облік у бухгалтерії теж буде ефективним.

Поряд з належною організацією обліку, на виробничих підприємствах повинен бути також належно організований процес контролю за наявністю та використанням виробничих запасів. Організація контролю забезпеченості

виробничими запасами повинна реалізуватись через виконання наступних завдань:

- вести ефективний діалог з адміністрацією підприємства, бухгалтерією та керівниками виробничих підрозділів;
- представляти управлінському персоналу лише достовірну на неупереджену інформацію;
- забезпечувати процес управління перевіреною обліково-аналітичною інформацією;
- своєчасно виявляти та усувати фактори, які заважають ефективному веденню виробництва.

Облік виробничих запасів ТОВ «Глорія-В» значно спроститься при використанні в бухгалтерському та складському обліку комп'ютерної техніки. Комп'ютеризована форма обліку запасів допоможе: зробити оприбуткування виробничих запасів своєчасним і повним; використання сервісу «Вчасно» зменшить витрати часу на збір первинних документів; покращити контроль за їх зберіганням; дотримуватись встановлених (за допомогою програми Raskon) норм відпуску запасів та їх використання за цільовим призначенням; достовірно визначати собівартість придбаних запасів; правильно проводити інвентаризацію та виявляти запаси, що не використовуються в господарській діяльності; контролювати відображення операцій по руху запасів в облікових регістрах.

Як вже зазначалось раніше, в управлінні процесом забезпечення важливою є інформація про постачальників сировини та матеріалів, кількість та якість виробничих запасів, а також обсяги кредиторської заборгованості. Тому на цій стадії формуються управлінські звіти (про запаси матеріалів, про вимоги до них, про кредиторську заборгованість перед постачальниками, про строки її погашення), які управлінський персонал використовує у своїй діяльності. Аналіз такої інформації дає можливість керівникам здійснювати контроль за рівнем виробничих запасів залежно від їх вартості або важливості

у виробничому процесі. Оперативний контроль за величиною кредиторської заборгованості дає можливість встановити черговість її погашення.

З метою посилення контролю за ефективністю використання виробничих запасів на ТОВ «Глорія-В» пропонуємо у формі стандартних внутрішніх звітів про забезпечення та використання виробничих запасів в програмі 1С ввести реквізит «Термін зберігання», особливо актуальним він буде для монтажних матеріалів. Введення цього реквізиту дозволить виявляти виробничі запаси, які тривалий час не використовувались у виробничому процесі компанії, та зменшити їх закупівлю. Це допоможе оптимізувати структуру виробничих запасів на підприємстві та зменшити витрати на їх зберігання.

На ТОВ «Глорія-В» необхідно частіше проводити інвентаризацію матеріалів, задля встановлення відповідності між даними бухгалтерського обліку і фактичним станом справ. Тому що, саме при інвентаризації можуть бути виявлені недостачі або надлишки товару, часткова втрата споживчих властивостей тощо. Отже, основною метою інвентаризації є забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Проведення інвентаризації дозволяє вчасно і ефективно вирішити багато проблем в діяльності підприємства, забезпечує одержання повної, достовірної та неупередженої інформації про наявність і стан запасів на складах та надає можливість контролю з боку власника. Інвентаризація виступає важливим елементом методики визначення фінансових результатів діяльності підприємства, що розширює зміст інвентаризації як методу обліку [42].

Грамотно сформована система обліково-аналітичного забезпечення запасів на досліджуваному підприємстві буде сприяти прийняттю ефективних управлінських рішень щодо їх використання та підвищення контролю над ними, що сприятливо позначиться на економічних показниках діяльності підприємства.

Висновки до 3 розділу

1. Вирішення проблеми визначення кількісної потреби в запасах для підприємств є важливим етапом у побудові раціональної системи управління виробничими запасами. В ході роботи було проаналізовано забезпеченість ТОВ «Глорія-В» у матеріалах, які мають найбільшу питому вагу в собівартості, а також у дорогих і дефіцитних матеріалах. Виявлене перевищення фактичної наявності виробничих запасів виправдане інфляційними процесами, які пов'язані зі зміною курсу валюти та часом поставки матеріалів.

2. Ефективність використання виробничих запасів найбільшою мірою пов'язана з аналізом матеріаломісткості виробництва продукції, тому для ТОВ «Глорія-В» було здійснено відповідні розрахунки, проаналізувавши їх можна зробити висновок про суттєве зростання показника матеріаловіддачі з 2,52 грн. з кожної 1 грн. використаних матеріальних ресурсів (сировини, матеріалів, палива, енергії) до 4,92 грн. в 2021 р. Зворотне зростання спостерігається по показнику матеріаломісткості продукції з 0,40 грн. до 0,20 грн. на 1 грн. випуску продукції. Зниження матеріаломісткості продукції вказує на зменшення собівартості в частині матеріальних витрат і збільшенню обсягів виробництва.

3. Проаналізовано проблеми, які можуть виникати в процесі управління виробничими. Надлишок виробничих запасів уповільнює оборотності коштів, що призводить до погіршення фінансового стану підприємства. Дефіцит запасів приводить до втрати часу на виробництво продукції, втрати робочого часу, недоотримання оборотних коштів від реалізації продукції. Довге невикористання запасів приводить до втрати коштів, вкладених в їх придбання, псування та збільшення витрат на зберігання, тому запропоновано до програми 1С ввести реквізит «Термін зберігання».

4. Запропоновано схему прийняття управлінських рішень та заходи, що сприяють формуванню раціональної системи управління виробничими запасами.

ВИСНОВКИ

Чітке визначення поняття «виробничі запаси» відсутнє як в вітчизняному законодавстві, так і в зарубіжному. Конкретні склад та перелік запасів, що мають обліковуватися як виробничі запаси підприємства вказані в Інструкції до Плану рахунків. Основоположна класифікація запасів закладена в законодавстві, а саме в Плані рахунків. Але через те, що на підприємствах застосовується велика кількість різноманітних виробничих запасів і вони використовуються у виробництві по-різному, даної класифікації не достатньо для великих підприємств, тому запропоновано класифікацію за групами та видами.

Головним документом, що розглядає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси підприємства та її розкриття у фінансовій звітності – це НП(С)БО 9. Але окрім даного положення, при організації бухгалтерського обліку запасів необхідно користуватись ще рядом законодавчих та нормативних документів України.

Однією з умов забезпечення та раціонального використання запасів є правильне документальне забезпечення. Найбільш дискусійною темою обліку є виборі методу оцінки запасів при їх вибутті. В сучасних умовах, в час постійного коливання цін, нестабільності курсу валют, зростає важливість оцінки виробничих запасів. В роботі наведено переваги та недоліки використання того чи іншого методу оцінки. Провівши аналіз оцінки виробничих запасів в зарубіжних країнах, можемо зробити висновок, що просте їх копіювання, без попередньої адаптації та врахування національних особливостей, не зможе відповідати потребам реальних підприємств. Це свідчить, що не існує універсального методу оцінки, який би враховував різноманітні потреби суб'єктів господарювання, лише комплексний облік може забезпечити високу ефективність управління підприємством.

Об'єктом дослідження є ТОВ «Глорія-В» яке займається виробництвом металопластикових конструкцій. Розглянуто облікову політику підприємства в частині запасів, в якості пропозиції, запропоновано додати до облікової

політики інформацію щодо переліку та складу статей калькуляції виробничої собівартості продукції.

На підприємстві залишається все ще невирішеним питання щодо організації дієвої системи документообігу операцій з виробничими запасами. Тому для ТОВ «Глорія-В» було розроблено графік документообігу та оперограму руху первинного документа. Дані документи сприяють удосконаленню облікових операцій, посиленню функцій контролю бухгалтерського обліку та підвищенню рівня його механізації та автоматизації. Також було розроблено механізм удосконалення обліку виробничих запасів.

Проаналізовано основні господарські операції та рахунки, які використовує виробниче підприємство, а також, доцільність використання рахунку 29 «Транспортно-заготівельні витрати» на підприємстві.

На підприємстві потрібно ефективніше використовувати комп'ютерні технології в бухгалтерському обліку. ТОВ «Глорія-В» вже частково використовує електронний документообіг, проте наявні в компанії програми дозволяють збільшити об'єм електронної первинної документації. Також пропонуємо компанії налаштувати передачу даних з програми «Raskon» в «1С підприємство 7.7», адже технічно така можливість є, але підприємством не використовується. Це допоможе знизити чисельність документів та пришвидшить рух інформації між складом та бухгалтерією. Автоматизація обліку вносить позитивні зміни до технології роботи бухгалтерії.

Багато підприємств не приділяють особливої уваги контролю рівня запасів, недооцінюють необхідність їх оптимізації, в результаті підприємства вкладають в запаси набагато більше фінансових коштів, ніж це дійсно необхідно. Від початку воєнного стану ТОВ «Глорія-В» зіштовхнулось з проблемою забезпечення імпортними товарами, а також з можливістю відстрочення оплати матеріалів, з кожним днем все менше постачальників погоджуються відвантажувати товар без попередньої оплати, що в свою чергу потребує додаткових вкладень коштів та зменшення собівартості в частині матеріальних витрат.

Аналіз запасів підприємства зводиться до таких дій: оцінити ефективність використання виробничих запасів за певний період і в динаміці; розрахунку взаємозв'язків між обсягами випуску продукції та загальними факторними показниками; оцінити можливості скорочення обсягу виробничих запасів з урахуванням мінімізації витрат.

Для ТОВ «Глорія-В» було здійснено розрахунки пов'язані з аналізом матеріаломісткості виробництва продукції. Проаналізувавши їх можна зробити висновок про суттєве зростання показника матеріаловіддачі з 2,52 грн. з кожної 1 грн. використаних матеріальних ресурсів (сировини, матеріалів, палива, енергії) до 4,92 грн. в 2021 р. Зворотнє зростання спостерігається по показнику матеріаломісткості продукції з 0,40 грн. до 0,20 грн. на 1 грн. випуску продукції. Зниження матеріаломісткості продукції вказує на зменшення собівартості в частині матеріальних витрат і збільшенню обсягів виробництва.

В ході роботи було проаналізовано проблеми, які можуть виникати в процесі управління виробничими запасами (заморожування коштів у надлишкових запасах, відсутність своєчасних поставок матеріалів). Оскільки, довге невикористання запасів приводить до втрати коштів, вкладених в їх придбання, псування та збільшення витрат на зберігання, тому запропоновано до програми 1С ввести реквізит «Термін зберігання».

Запропоновано схему прийняття управлінських рішень та заходи, що сприяють формуванню раціональної системи управління виробничими запасами (автоматизація облікових процесів, прогнозування розмірів споживання, встановлення розмірів максимального та мінімально необхідного рівня запасу, налагодження комунікації між працівниками всередині підприємства). Дотримання запропонованих рекомендацій сприятиме зростанню прибутку за рахунок зниження частки матеріальних витрат в собівартості продукції та збільшення виробництва продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Запаси: Національного положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9, затверджене наказом Міністерства фінансів України N 246 від 20.10.1999, дата оновлення 03.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення 27.09.2022).
2. Запаси: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2, дата оновлення 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021 (дата звернення 27.09.2022).
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затверджене наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291, дата оновлення 29.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення 27.09.2022).
4. Токар Н. Б., Вовк Н. В. Сучасні проблеми організації обліку виробничих запасів та шляхи їх вирішення. Харків, НТУ«ХПІ» 2017. С. 20-29.
5. Норд Г.Л., Белікова В.В. Особливості класифікації виробничих запасів підприємств-виробників будівельних виробів з пластмаси та металу. Інвестиції: практика та досвід. 2013. №10. С. 122-126.
6. Роева О.С. Облік і аудит запасів в управлінні інноваційною діяльністю підприємства. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 071 – Облік і оподаткування. – Державний університет «Житомирська політехніка» Міністерства освіти і науки України, Житомир, 2021.
7. Яковець Є. О., Свирида О. А. Нормативне регулювання бухгалтерського обліку виробничих запасів на підприємстві. Режим доступу: http://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream/123456789/5690/1/Збірник_студ_19_конф-pr13-05-109-112.pdf
8. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV, дата оновлення 10.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 27.09.2022).

9. Сирцева С. В., Карканиця М. В. Нормативно-правове забезпечення обліку запасів у сучасних умовах. Зовнішні та внутрішні фактори впливу на формування та розвиток економічної системи : збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції для студентів, аспірантів та молодих учених. Аналітичний центр «Нова економіка». 2014. С. 100-103. - Режим доступу: http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1084/1/Сирцева_С.В._Карканиця_М.В_Тези1.pdf.

10. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва, затверджена наказом Мінфіну України від 19.04.2001 № 186, дата оновлення 23.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0389-01> (дата звернення 27.09.2022).

11. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів: затверджене наказом Міністерства фінансів України від 10.01.2007 № 2, дата оновлення 14.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/en/v0002201-07> (дата звернення 27.09.2022).

12. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрат», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318, дата оновлення 03.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (дата звернення 27.09.2022).

13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 29.11.99 № 290, дата оновлення 03.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/207/z0860-99> (дата звернення 27.09.2022).

14. Постанова Кабінету Міністрів України «Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей» Постанова Кабінету Міністрів України від 22.11.1999р. №116, дата оновлення 16.12.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-96-%D0%BF> (дата звернення 27.09.2022).

15. Порядок проведення дооцінки залишків матеріальних цінностей Наказ Міністерства фінансів від 12.08.1994р. № 69, дата оновлення 12.08.1994. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0069-93> (дата звернення 27.09.2022).

16. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджена наказом Мінфіну України від 02.09.2014р. № 879, дата оновлення 29.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14> (дата звернення 27.09.2022).

17. Методичні рекомендації з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності, затверджені наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 22.05.2002 р. № 145, дата оновлення 02.03.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0145569-02#Text> (дата звернення 27.09.2022).

18. Про облікову політику: Лист Міністерства фінансів України від 21.12.2005 р. № 31-34000-10-5/27793, дата оновлення 21.12.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2779201-05/sp:java-:max20> (дата звернення 27.09.2022).

19. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88, дата оновлення 10.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення 27.09.2022).

20. Шматковська Т. О. Порівняння методів оцінки запасів в Україні та зарубіжних країнах. *Ключові въпроси в съвременната наука : материали за 12-а междунар. науч. практ. конф.* 15–22 април 2016 г. София, 2016. Том 3. Економіки. С. 34–36. - Режим доступу: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/11915/1/4_%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%89%D0%B0-2016.pdf

21. Правдюк Н. Л., Коваль Л. В., Коваль О. В. Облікова політика підприємств: навч. посібник. Київ: «Центр учбової літератури». 2020.–647 с.

22. Коблянська Г. Ю., Коблянська І. О., Сіренко А. А. Методика і організація обліку та внутрішнього контролю запасів підприємства в системі

управління активами. *Modern economics*. 2018. № 7. С. 85-97. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2018_7_12.

23. Коваль Н.І. Сутність виробничих запасів як економічної категорії: обліковий та управлінські аспекти. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 7. С. 93–105.

24. Ковальова Т. В. Про удосконалення плану рахунків бухгалтерського обліку для цілей управління. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2018. № 2. С. 112-125. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/piprp_2018_2_11.

25. Коваль Л. В. Облікова політика щодо запасів. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 1. С. 101-110.

26. Данилюк Ю. Ю. Запаси підприємств: економічна сутність та класифікація. *Студентський вісник НУВГП : зб. наук. праць*. - Рівне : НУВГП. 2018. Вип. 1(9). С. 103-106. Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/11165>.

27. Максименко І.Я., Іванченко А.Г. Особливості обліку виробничих запасів в управлінні діяльністю підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. № 9.

28. Ізмайлов Я. О., Свірко С. В. Удосконалення методичних аспектів обліку, аналізу та контролю запасів підприємств. *Економіка, управління та адміністрування*, № 1 (95). С. 39–44.

29. Бурдейна Л. В. Удосконалення методології бухгалтерського обліку виробничих запасів. *Збірник наукових праць Буковинського університету. Економічні науки*. 2017. Вип. 13. С. 126–132

30. Стегура В.В. Яцко М. В. Організаційно-методичні аспекти обліку операцій із виробничими запасами для підвищення їх оборотності. *Збірник наукових статей випускників з фаху «Облік і оподаткування»*. Випуск 11. (2021). С. 108-113.

31. Шум М. А., К.С. Гулько Особливості обліку та аналізу виробничих запасів на підприємствах України в сучасних умовах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. № 4. С.166-169.
32. Тарасова Г.О., Гулевич С.В. Організація обліку виробничих запасів підприємства та шляхи його удосконалення. *Економіка і суспільство*. Випуск № 15. 2018. С. 896-899.
33. Шендригоренко М.Т., Шевченко Л.Я. Сучасні проблеми організації обліку виробничих запасів на підприємстві та напрями їх вирішення. *Науковий вісник ХДУ*. 2018. № 32. С. 189-192.
34. Рабокоть Ю.С., Томчук О.Ф. Аналіз ефективності використання запасів на підприємстві. *Фінанси, облік, банки*. № 1 (24). 2019. С. 76-86
35. Кудіна О.М. Процесний підхід до організації обліку виробничих запасів підприємства. *Інноваційна економіка*. 2015. № 1. С. 220-226.
36. Неродюк М.О., Осадча О.О. Основні аспекти організації обліково-аналітичного забезпечення управління запасами підприємства. *Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених "Сталий розвиток країни в рамках Європейської інтеграції"* : тези (7 листопада 2019 року). Житомир: «Житомирська політехніка», 2019. С. 149-151.
37. Марина А. С., Феськіна З. Ю. Підвищення ефективності використання виробничих запасів автотранспортного підприємства. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2018. Вип. 6. С. 193-198.
38. Томчук В.В, Михайлишена А. Особливості обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами. *Економічний аналіз*. 2021. Том 31. № 3. С. 198-205.
39. Смалій Ю. О., Бенчак В. І., Польова Т. В. Удосконалення обліку та контролю наявності та руху виробничих запасів на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2019. № 10. - Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2019/177.pdf
40. Кудласва Н., Андрицька В. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління запасами. *Молодий вчений*, 12 (88). 2020. С. 142-145.

41. Мокієнко Т. В., Жданова Я. Сутність та нормативне регулювання обліку запасів. Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством. : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. 2018. С. 99 – 101.
42. Белінська Т.А., Белінська С.М. Особливості проведення інвентаризації та уцінки запасів на підприємстві. *Студентські наукові студії. – Молодіжний науковий журнал*. Миколаїв:2020.
43. Цибулько А. О., Гевлич Л. Л. Проблеми оцінки в рамках управління виробничими запасами вітчизняних підприємств. Режим доступу: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/8463/8462>
44. Бабенко, Л. В., Васильєва, В. Г., Коновалова, О. В. Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами. *Економічний простір*. № 166. 2021. С. 90-96.
45. Демченко Т. А., Чвертко Л. А. Проблеми обліку виробничих запасів та напрями його удосконалення на підприємстві. *Економічні горизонти*. 2017. № 1. С. 48-56. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/fineconsm_2017_1_10.
46. Василішин С.І., Ярова В.В. Методичні аспекти бухгалтерського обліку виробничих запасів аграрних підприємств Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаїв: МНУ ім. В.О. Сухомлинського, 2018. Вип. 21. С. 650-656. – URL: <http://global-national.in.ua/issue-21-2018>.
47. Омельницька З. Рух запасів: оформляємо первинні документи. № *Баланс*. 2019. № 19 (1892). С. 3-12. – Режим доступу: <https://balance.ua/files/global/2019-Balance-19-p3-12-UA.pdf>.
48. Орлова В. М., Кокошвілі Д. Р. Сучасний стан обліку запасів в Україні: проблеми та шляхи вдосконалення. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2017. № 60. С. 185-191. Режим доступу: <http://btie.kart.edu.ua/article/viewFile/122844/117586>.
49. Федорченко О. Г., Тарасенко Л. О. Облік та контроль наявності та руху запасів як інструменти підвищення ефективності підприємства.

«Проблеми розвитку соціально-економічних систем в національній та глобальній економіці» : Праці XX Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (23-24 квітня 2020 р., м. Вінниця). Том 2. Ред. кол. Хаджинов І.В. (голова) та ін. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. С. 226-228.

50. Роева О.С. Облік і аудит запасів в управлінні інноваційною діяльністю підприємства. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 071 – Облік і оподаткування. Державний університет «Житомирська політехніка» Міністерства освіти і науки України, Житомир, 2021.

51. Elena Magopets, Olga Roeva Accounting support for the formation of information about stocks in the enterprise management system. *Conference Proceedings. Papers and Articles. Azerbaijan-Turkey. The First International Scientific-Practical Virtual Conference Science and Technology in Modern Society: Problems, Prognoses and Solutions.* Turkey, Izmir September 26-27, 2020. С. 59-67.

Режим доступу: [PDF CONFERENCE PROCEEDINGS \(researchgate.net\)](https://www.researchgate.net/publication/354144441)

ДОДАТОК А – Рахунки виробничих запасів, передбачені 2-м класом

Плану рахунків

Субрахунок	Зміст субрахунку
201 «Сировина й матеріали»	На цьому субрахунку відображають наявність і рух сировини й основних матеріалів, які входять до складу продукції, що виготовляється, або є необхідними компонентами при її виробництві. Тут же відображають допоміжні матеріали, які використовуються при виробництві продукції або для господарських потреб, технічних цілей і сприяння у виробничому процесі.
202 «Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби»	На цьому субрахунку відображають наявність і рух купівельних напівфабрикатів, готових комплектуючих виробів, які придбані для комплектування продукції, що випускається, і потребують додаткових витрат праці для їх обробки або складання.
203 «Паливо»	Тут обліковують наявність і рух палива (нафтопродуктів, твердого палива, мастильних матеріалів), яке отримується або заготовлюється для технологічних потреб виробництва, експлуатації транспортних засобів, а також для виробництва енергії й опалення будівель. На цьому субрахунку також обліковують оплачені талони на нафтопродукти і газ
204 «Тара й тарні матеріали»	Тут відображають наявність і рух усіх видів тари (крім тари, що використовується як господарський інвентар), а також матеріалів і деталей, які використовуються для виготовлення тари та її ремонту (деталі для збирання ящиків тощо)
205 «Будівельні матеріали»	На цьому субрахунку підприємства-забудовники відображають рух будматеріалів, конструкцій і деталей, обладнання і комплектуючих виробів, що підлягають монтажу, та інших матеріальних цінностей, необхідних для виконання будівельно-монтажних робіт, виготовлення будівельних деталей і конструкцій
206 «Матеріали, передані в переробку»	На цьому субрахунку обліковують матеріали, які передані в переробку на сторону і які надалі включаються до складу собівартості отриманих з них виробів.
207 «Запасні частини»	Тут ведуть облік придбаних або виготовлених запасних частин, готових деталей, вузлів, агрегатів, які використовуються для проведення ремонтів, заміни зношених частин машин, обладнання, транспортних засобів, інструменту, а також автомобільних шин у запасі й обороті.
208 «Матеріали сільськогосподарського призначення»	На цьому субрахунку обліковують мінеральні добрива, отрутохімікати для боротьби зі шкідниками і хворобами сільгоспкультур, біопрепарати, медикаменти, хімікати, які використовуються для боротьби з хворобами сільськогосподарських тварин. Тут також відображають саджанці, насіння і корми (покупні та власного вирощування), що використовуються для висадки, посіву і відгодівлі тварин безпосередньо в господарстві
209 «Інші матеріали»	На цьому субрахунку обліковують бланки суворого обліку (за вартістю придбання), відходи виробництва (обрубку, обрізку, стружку тощо), невиправний брак, матеріальні цінності, отримані від ліквідації основних засобів, які не можуть бути використані як матеріали, металобрухт, утиль, зношені шини тощо

ДОДАТОК Б – Характеристика нормативно-правової бази з обліку виробничих запасів

Назва нормативного документа	Характеристика документа
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрат», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 [12]	Визначає собівартість виробничих запасів, а також розкриває інформацію про сферу застосування, методологічні засади, визначення і склад витрат в тому числі витрат, пов'язаних з експлуатацією основних засобів
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 29.11.99 № 290 [13]	Визначає основні положення щодо порядку визнання доходів від реалізації товарів
Постанова Кабінету Міністрів України «Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей» Постанова Кабінету Міністрів України від 22.11.1999р. №116 [14]	Визначає механізм визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей
Порядок проведення дооцінки залишків матеріальних цінностей Наказ Міністерства фінансів від 12.08.1994р. № 69 [15]	Регулює порядок проведення дооцінки залишків матеріальних цінностей
Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджена наказом Мінфіну України від 02.09.2014р. № 879 [10] Увага! Источник ссылки не найден.	Визначає порядок проведення інвентаризації активів і зобов'язань та основні вимоги, щодо оформлення результатів інвентаризації
Методичні рекомендації з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності, затверджені наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 22.05.2002 р. № 145 [17]	Визначають складові витрат, які виникають при здійсненні торговельної діяльності
Про облікову політику: Лист Міністерства фінансів України від 21.12.2005 р. № 31-34000-10-5/27793 [18]	Визначає порядок розроблення та складання наказу про облікову політику
Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88 [19]	Зазначає порядок заповнення первинних документів з урахуванням обов'язкових реквізитів, що висуваються до документів

ДОДАТОК В - Методи оцінки вибуття запасів

Метод оцінки вибуття запасів	Сутність методу	Доцільність використання
Ідентифікованої собівартості одиниці запасів	Метод передбачає, що запаси передаються на виробництво за тією ж вартістю, за якою вони були придбані.	Для невеликих обсягів запасів, під час вибуття яких легко встановити, за якою вартістю ці запаси були відображені на балансі.
Середньозваженої собівартості	Оцінка вибуття проводиться щодо кожної одиниці запасів діленням сумарної вартості залишку таких запасів на початок звітнього місяця і вартості одержаних у звітньому місяці запасів на сумарну кількість запасів на початок звітнього місяця і одержаних у звітньому місяці запасів.	Для підприємств з великими обсягами запасів різної номенклатури.
Собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО)	Оцінка запасів базується на припущенні, що запаси використовуються у тій послідовності, у якій вони надходили до підприємства, тобто запаси, які першими відпускаються у виробництво, оцінюються за собівартістю перших за часом надходження запасів.	Використання цього методу зменшує витрати та завищує прибуток (як балансний, так і податковий).
Нормативних затрат	Оцінка полягає у застосуванні норм витрат на одиницю продукції (робіт, послуг), які встановлені підприємством з урахуванням нормальних рівнів використання запасів, праці, виробничих потужностей і діючих цін.	Для оцінки матеріальних витрат у складі незавершеного виробництва та готової продукції.
Ціни продажу	Оцінка за цінами продажу заснована на застосуванні підприємствами роздрібною торгівлі середнього проценту торговельної націнки товарів.	Для підприємств торгівлі, які мають різноманітну номенклатуру товарів з приблизно однаковим рівнем торговельної надбавки.

ДОДАТОК Г – Облікова політика ТОВ «Глорія-В»

Товариство з обмеженою відповідальністю «Глорія-В»

Наказ № 1

м. Вінниця

04.01.21 р.

Про облікову політику підприємства

1. Загальні положення

1.1. Положення про організацію бухгалтерського обліку та облікову політику (далі – Положення) ТОВ «Глорія-В» (далі – підприємство) розроблено відповідно до Закону від 16.07.99 р. № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (далі – Закон № 996), національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (далі – НП(С)БО), інструкцій та інших нормативних актів, які регулюють порядок ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності, з дотриманням вимог, передбачених Статутом підприємства.

1.2. Метою Положення є визначення єдиних для підприємства організаційних та методичних підходів до бухгалтерського обліку активів, зобов'язань та власного капіталу, розподілу обов'язків та відповідальності щодо організації та ведення бухгалтерського обліку, формування первинної документації, складання та подання звітності.

2. Організаційно-технічні складові облікової політики

2.1. Організаційні основи бухгалтерського обліку. Створення організаційної основи бухгалтерського обліку на підприємстві відноситься до компетенції його власників і передбачає встановлення відповідних зобов'язань його керівника (директора) та працівників бухгалтерії.

2.1.1. Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку на підприємстві створити бухгалтерську службу на чолі з головним бухгалтером. Його права, обов'язки та відповідальність визначаються посадовими інструкціями, розробленими згідно з чинним законодавством та затвердженими керівником (директором) підприємства.

2.1.2. Головний бухгалтер підприємства:

забезпечує застосування на підприємстві встановлених єдиних методологічних принципів бухгалтерського обліку під час складання та подання в установлені законодавством строки фінансової звітності;

організовує контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій, що здійснює підприємство;

бере участь в оформленні матеріалів (документів), пов'язаних із нестачею та відшкодуванням втрат від нестачі, крадіжки і псування активів підприємства;

віддає розпорядження, що стосуються ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, які є обов'язковими для виконання всіма структурними підрозділами і працівниками підприємства;

перевіряє стан бухгалтерського обліку в підрозділах підприємства;

несе особисту відповідальність перед керівником.

2.1.3. За відсутності головного бухгалтера вищезазначені обов'язки та відповідальність (див. пп. 2.1.2 Положення) покладаються на іншого працівника бухгалтерії згідно з окремим письмовим розпорядженням керівника підприємства.

2.1.4. Із матеріально відповідальними (додаток 2 до Положення) та підзвітними особами, що придбавають матеріальні цінності, укладаються договори про повну матеріальну відповідальність.

2.2. Організація документообігу підприємства.

2.2.1. Для оформлення господарських операцій застосовувати типові та спеціалізовані форми первинної документації, а для цілей аналітичного обліку – самостійно розроблені форми. При цьому первинні документи, створені підприємством, повинні містити обов'язкові реквізити, передбачені ч. 2 ст. 9 Закону № 996.

2.2.2. Перелік посадових осіб, які наділені правом розпорядчого підпису, наведено в додатку 3 до Положення. Указані в переліку особи несуть відповідальність за достовірність підписаних ними документів, своєчасне їх складання і передання для оброблення в установлені строки.

2.2.3. Документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку підприємства організовувати відповідно до наказу Мінфіну від 24.05.95 р. № 88.

2.2.4. Первинні документи та облікові реєстри бухгалтерського обліку, виготовлені на паперових носіях інформації, передаються до постійного архіву підприємства. Строки зберігання таких документів визначено наказом Мін'юсту від 12.04.12 р. № 578/5, в якому наведено перелік типових документів, що створюються під час діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням строків зберігання документів.

2.3. План рахунків бухгалтерського обліку.

2.3.1. Для відображення активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій бухгалтерській службі на чолі з головним бухгалтером використовувати робочий план рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємства, наведений у додатку 6 до Положення.

2.3.2. Аналітичний облік руху товарно-матеріальних цінностей організувати: в бухгалтерії – у кількісно-сумарному вимірі; на складах та структурних підрозділах – у кількісному вимірі.

2.4. Організація інвентаризаційної роботи.

2.4.1. Інвентаризація активів і зобов'язань, під час якої перевіряються їх наявність, документальне підтвердження і стан та здійснюється оцінка, визначається ефективність застосування окремих принципів, методів і процедур бухгалтерського обліку і розробляються пропозиції щодо зміни окремих параметрів облікової політики на наступний звітний період (рік), проводиться перед складанням річної фінансової звітності підприємства, орієнтовно з 1 жовтня по 31 грудня, в обов'язковому порядку. Точний час і порядок її проведення визначаються керівником підприємства окремим письмовим наказом (розпорядженням).

2.4.2. Інвентаризацію ТМЦ проводити щоразу:

у разі зміни матеріально відповідальної особи;

установлення фактів нестач готової продукції, товарів, інших матеріальних цінностей, пов'язаних з їх крадіжкою або псуванням;

реорганізації або ліквідації підприємства.

2.4.3. Інвентаризацію каси проводити не рідше одного разу на квартал, раптову інвентаризацію каси – не рідше одного разу на рік.

2.4.4. Інвентаризацію будівель і споруд здійснювати раз на два роки.

2.4.5. У всіх інших випадках об'єкти та періодичність проведення інвентаризації визначаються керівником чи власниками підприємства на підставі чинного законодавства, а також виходячи із плану-графіка інвентаризації.

2.4.6. Для проведення інвентаризаційної роботи (річної, планової та позапланової інвентаризації) затвердити постійно діючу інвентаризаційну комісію. Склад комісії наведено в додатку 7 до Положення.

2.4.7. Права, обов'язки та завдання, які покладаються на членів постійно діючої інвентаризаційної комісії, визначаються згідно з Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань, затвердженим наказом Мінфіну від 02.09.14 р. № 879 (далі – Положення № 879).

2.4.8. Додатково до завдань, обумовлених Положенням № 879, постійно діюча інвентаризаційна комісія повинна також вносити пропозиції:

щодо визначення справедливої та ліквідаційної вартості об'єктів основних засобів, які придатні до використання і залишкова вартість яких дорівнює нулю;

переоцінки матеріальних і нематеріальних необоротних активів у разі відхилення їх залишкової вартості від справедливої вартості на дату інвентаризації.

2.5. Форма ведення бухгалтерського обліку.

2.5.1. Бухгалтерський облік на підприємстві вести із застосуванням комп'ютерної програми «1С:Бухгалтерія».

2.5.2. Бухгалтерія забезпечує друкування оборотно-сальдових відомостей, журналів-ордерів, інших облікових реєстрів за кожний звітний період. Оборотно-сальдові відомості за рахунками обліку ТМЦ завіряються підписами відповідальних осіб.

2.6. Контроль за дотриманням облікової політики та порядком ведення обліку.

2.6.1. Поточний контроль за дотриманням облікової політики підприємства та порядком ведення бухгалтерського обліку покладається на головного бухгалтера підприємства.

2.6.2. Для підтвердження достовірності фінансової звітності щорічно проводити аудиторську перевірку незалежною аудиторською фірмою.

2.6.3. Розпорядження головного бухгалтера щодо ведення бухгалтерського обліку вважати обов'язковими для виконання всіма працівниками підприємства.

2.7. Фінансова звітність.

2.7.1. Підприємство подає пакет звітності, передбачений НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженим наказом Мінфіну від 07.02.13 р. № 73.

2.7.2. Звіт про рух грошових коштів складається за прямим методом із застосуванням відповідної форми звіту (форма № 3).

2.7.3. Кількісні критерії та якісні ознаки суттєвості інформації про господарські операції, події та статті фінансової звітності визначаються в такому розмірі:

щодо інформації про господарські операції та події, пов'язані зі змінами у складі (рухом) активів, зобов'язань, власного капіталу – до 3 % вартості всіх активів, зобов'язань і власного капіталу відповідно;

для проведення переоцінки або зменшення корисності об'єктів необоротних активів застосовується відхилення залишкової вартості від їх справедливої вартості в розмірі 10 %;

щодо інформації про господарські операції та події стосовно доходів і витрат – до 2 % чистого прибутку (збитку) підприємства;

для статей балансу – 3 % підсумку балансу;

статей звіту про фінансові результати – 3 % чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

статей звіту про рух грошових коштів – 4 % чистого руху грошових коштів від операційної діяльності;

статей звіту про зміни у власному капіталі – 3 % розміру власного капіталу.

2.7.4. Відстрочені податкові активи і відстрочені податкові зобов'язання (у тих звітних періодах, коли підприємство зобов'язане їх застосовувати в бухгалтерському обліку) наводяться в балансі в сумі, що визначається щоквартально на дату проміжної фінансової звітності.

3. Методична складова облікової політики

3.1. Основні засоби та інші необоротні матеріальні активи.

3.1.1. Об'єктом основних засобів вважати закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього; конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій; відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового або різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, унаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс – певну роботу тільки в складі комплексу, а не самостійно; інший актив, що відповідає визначенню основних засобів, або частина такого активу, що контролюється підприємством.

3.1.2. Визнавати основними засобами матеріальні активи, очікуваний строк корисного використання яких понад один рік і вартість яких перевищує 20 000 грн. Необоротні матеріальні активи, вартість яких не перевищує 20 000 грн, відносити до малоцінних необоротних матеріальних активів.

3.1.3. Для введення об'єктів основних засобів в експлуатацію, визначення строку їх корисного використання та ліквідаційної вартості створити постійно діючу комісію в складі: голови комісії – заступника директора, членів комісії у складі: головного бухгалтера, інженера-конструктора. При цьому строк корисного використання об'єктів основних засобів має відповідати мінімально допустимим строкам, установленим Податковим кодексом України.

3.1.4. Амортизація основних засобів та нематеріальних активів нараховується прямолінійним методом щомісяця із застосуванням строків, установлених для кожного об'єкта основних засобів і нематеріальних активів окремо на підставі письмового розпорядження директора.

3.1.5. Амортизація інших необоротних матеріальних активів нараховується прямолінійним методом щомісяця із застосуванням строків, установлених для кожного об'єкта основних засобів і нематеріальних активів окремо на

підставі письмового розпорядження директора.

3.1.6. Амортизація малоцінних необоротних матеріальних активів нараховується в першому місяці використання об'єкта в сумі 100 % вартості.

3.1.7. Переоцінку об'єктів основних засобів проводити за умов, що залишкова вартість окремого об'єкта більш ніж на 10 % відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу.

3.1.8. Переоцінка основних засобів здійснюється перед складанням річної звітності на підставі висновків та рекомендацій інвентаризаційної комісії. Визначення справедливої вартості об'єктів здійснюється незалежними експертами-оцінювачами.

3.1.9. Перевищення сум попередніх дооцінок об'єкта основних засобів над сумою попередніх уцінок залишкової вартості такого об'єкта включається до складу нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням додаткового капіталу при вибутті такого об'єкта.

3.2. Запаси.

3.2.1. Одиницею бухгалтерського обліку запасів вважати їх найменування (номенклатурна назва).

3.2.2. Облік транспортно-заготівельних витрат (далі – ТЗВ) відносити на вартість тих запасів, у зв'язку з придбанням яких вони понесені. Якщо ТЗВ неможливо персоніфікувати, їх облік вести на окремому субрахунку до синтетичних рахунків 20 (для виробничих запасів) та 28 (для товарів). У разі вибуття запасів ТЗВ списувати з відповідного субрахунка із застосуванням середнього відсотка.

3.2.3. Використовувати такі методи оцінки вибуття запасів: ідентифікованої собівартості одиниці запасів – при вибутті виробничих запасів у виробництво; за методом ФІФО – при іншому вибутті.

3.4. Дебіторська заборгованість.

3.4.1. Розрахунок резерву сумнівних боргів за дебіторською заборгованістю за реалізовані товари, роботи, послуги здійснювати за методом застосування коефіцієнта сумнівності. Цей коефіцієнт визначати на підставі класифікації дебіторської заборгованості за строками непогашення. За період спостереження прийняти три попередніх звітних роки.

3.6. Зобов'язання і резерви.

3.6.1. Створювати резерв коштів на забезпечення оплати відпусток працівникам підприємства у розмірі 10 % нарахованого фонду оплати праці, з урахуванням відрахувань на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Сума забезпечення визначається щомісячно шляхом множення фактично нарахованої працівникам зарплати на відсоток, обчислений як відношення річної планової суми на оплату відпусток до загального планового фонду оплати праці. Наприкінці року на дату балансу проводити інвентаризацію резерву коштів на забезпечення оплати відпусток працівникам.

3.7. Витрати.

3.8.1. Установити перелік і склад прямих і загальновиробничих витрат (далі – ЗВВ) у додатках 4 і 5 до наказу про облікову політику.

3.9. Доходи.

3.9.1. Дохід, пов'язаний із наданням послуг, визначати виходячи зі ступеня завершеності операцій із надання послуг на дату балансу, якщо може бути оцінений результат цієї операції. Ступінь завершеності таких операцій визначати за вимірюванням та оцінкою фактично виконаних робіт.

Директор ТОВ «Глорія-В»

Із Положенням ознайомлені:

головний бухгалтер
інженер-конструктор
завідуючий складом

ДОДАТОК Д – Графік документообігу

Найменування документа	Створення документа					Перевірка				Обробка		Передача в архів	
	Кількість примірників	Відповідальний за випуск	Відповідальний за оформлення	Відповідальний за виконання	Строки виконання	Відповідальний за перевірку	Хто подає	Порядок подання	Строки подання	Хто виконує	Строки виконання	Хто виконує	Строки зберігання
Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів	2	Цех	Відділ матеріально-технічного постачання	Склад (завкладу)	Щодня	Бухгалтерія	1 екз. – склад, 2 екз. - склад	При реєстрі При матеріальному звіті	Щоденно 1 раз на місяць	Бухгалтерія матеріального відділу	Щоденно	Бухгалтерія (матеріальний відділ)	3 роки
Товарно-транспортна накладна	3	Цех	Бухгалтерія	Бухгалтерія	3 відпуском ГП	Бухгалтерія	1екз – постачальника, 2екз-водій, 3екз.-покупець	При відпуску ГП	Одночасно з відпуском ГП	Бухгалтерія	При відпуску ГП	Бухгалтерія (матеріальний відділ)	3 роки
Видаткова накладна	2	Постачальник	Постачальник	Постачальник	3 постачанням тмц	Бухгалтерія, матеріально відповідальна особа	1екз – постачальника, 2екз.-покупець	При отриманні тмц	Одночасно з отриманням тмц	Бухгалтерія	Одночасно з отриманням тмц	Бухгалтерія (матеріальний відділ)	3 роки
Прибутков	1	Склад	Склад	Склад	3	Бухгалтерія	Склад	За	Щодн	Бухгал	За	Бухгал	3 роки

ий ордер				(матеріально відповідальна особа)	отриманням тмц	рія		реєстром	я	терія	реєстром	лтерія	
Акт про приймання матеріалів	2	Склад	Склад	Склад	Щодня	Комірник, зав.склад	1екз – склад, 2екз.-бухг	За реєстром	Щодня	Бухгалтерія	За реєстром	Бухгалтерія	3 роки
Картки складського обліку матеріалів	1	Склад	Склад	Комірник, зав.склад	Щодня	Комірник, зав.склад	Склад	За реєстром	Щодня	Бухгалтерія	За реєстром	Бухгалтерія	3 роки

ДОДАТОК Е – Оперограма оформлення Товарно-транспортної накладної

№ з/п	Операції	Виконавці					
		Бухгалтер	Керівник	Завідуючий складом (комірник)	Водій	Експедитор	Склад покуця
1	Створення ТТН	○					
2	Затвердження правильності даних ТТН	○	○	○			
3	Завантаження матеріалів			○	○	○	
4	Отримання матеріалів, їх перевірка						
5	Доставка матеріалів				○	○	
6	Відвантаження матеріалів				○		○

ДОДАТОК Ж – Перелік обов'язкових реквізитів на прикладі видаткової

накладної ТОВ «Глорія-В»

Видаткова накладна № КТВН0000487 від 30 вересня 2022 р.

Назва документа

Постачальник:

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "КОНТИНЕНТ-ГРУП"
 П/р UA343805820000028003010324177, у банку АТ "МДЖ-ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК", МФО 380582,
 18002, Черкаська обл., м. Черкаси, вул. Небесної сотні, буд. №33,
 код за ЄДРПОУ 40840970, ІПН 408409723019
 Є платником податку на прибуток на загальних підставах

Дата складання

Почпець:

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ГЛОРИЯ-В"
 21036, Вінницька обл., м. Вінниця, вул. Гісарєва, буд. №3, кв. 83, тел.: (0432) 52-46-39
 код ЄДРПОУ або РНОКПП: 41716575

Назва підприємства, від імені якого складено документ

Платіжне

ВНЖЕ
 Рахунок-фактура № КТВН00879 від 30.09.2022
 Договір постачання: №КТВНПРО005.21 від 10.02.2021

Одиниці виміру

Підстава:

Адреса доставки:

Момент складання документа:

Вінницька обл., Вінницький р-н, смт. Стрижавка
 20708 Черкаська обл., м. Сміла вул. Мазура, 24/7

Зміст господарської операції

№	Артикул	Товар	Кількість	Ціна без ПДВ	Сума без ПДВ
1	704032 5K	Профіль ПВХ штапик під склопакет 32 FRAMEX 704032 5K 6500 мм(білий NEW)	572 м	20,24	11 577,28
2	704032 5K	Профіль ПВХ штапик під склопакет 32 FRAMEX 704032 5K 6500 мм(1025 Н темний дуб ТРЕ)	13 м	24,15	313,95
3	702020	Профіль ПВХ стулка дверна Т FRAMEX 702020 6500 мм(білий з сирим ущ.)	84,5 м	190,28	16 078,66
4	702020	Профіль ПВХ стулка дверна Т FRAMEX 702020 6500 мм(3025 Н темний дуб ТРЕ)	6,5 м	242,50	1 576,25
5	802520	Профіль ПВХ стулка дверна Т HOFFEN 802520 6500 мм(білий NO NAME з сирим ущ.)	84,5 м	179,78	15 140,71
6	804524	Профіль ПВХ штапик під склопакет 24 HOFFEN 804524 6500 мм(білий)	188,5 м	22,19	4 182,82
7	804504	Профіль ПВХ штапик під склопакет 4 HOFFEN 804504 6500 мм(білий)	6,5 м	27,09	176,09
8	803510	Профіль ПВХ імпорт HOFFEN 803510 6500 мм(білий NO NAME з сирим ущ.)	52 м	98,57	5 125,64
9	801510	Профіль ПВХ рама HOFFEN 801510 6500 мм(білий NO NAME з сирим ущ.)	71,5 м	90,41	6 464,32
10	UP	Профіль ПВХ мауерлат UP універсальний	150 м	8,75	1 312,50
11	802511	Профіль ПВХ стулка віконна F58 K4 802511 6500 мм(білий з сирим ущ. скотч Framex)	78 м	99,54	7 764,11
12	220615	Накладка порога вилупта FRAMEX 220615 алюмінієва 6000 мм(нефарбована і)	6 м	31,01	186,06
13	220616	Накладка порога плоска FRAMEX 220616 алюмінієва 6000 мм(нефарбована і)	6 м	45,55	273,30
14	510109	Профіль сталевий підсилковач H-профіля універсальний 510109 6000 мм(15x15x80x15x15x1,4 мм С)	12 м	55,08	660,96
15	908582	З'єднувач імпорт Hoffen 908582 металевий New	110 шт	7,88	866,80
16	804532	Профіль ПВХ штапик під склопакет 32 HOFFEN 804532 6500 мм(білий)	221 м	16,32	3 606,72
17	703011 6K	Профіль ПВХ імпорт FRAMEX 703011 6K 6500 мм(білий G з сирим ущ.)	182 м	139,04	25 305,28
18	703011 6K	Профіль ПВХ імпорт FRAMEX 703011 6K 6500 мм(3025 Н темний дуб ТРЕ)	6,5 м	162,85	1 058,53
19	771016 6K	Профіль ПВХ рама FRAMEX 771016 6K 6500 мм(білий G з сирим ущ.)	611 м	121,73	74 377,03
20	771016 6K	Профіль ПВХ рама FRAMEX 771016 6K 6500 мм(3025 Н темний дуб ТРЕ)	6,5 м	146,22	950,44
21	772016 6K	Профіль ПВХ стулка віконна FRAMEX 772016 6K 6500 мм(білий G з сирим ущ.)	448,5 м	133,16	59 722,26
22	801311 G	Профіль ПВХ рама HOFFEN 801311 G 6500 мм(білий NO NAME з сирим ущ.)	130 м	74,41	9 673,30

Обсяг

Разом без ПДВ: 246 393,07
 ПДВ: 49 278,61
 Усього з ПДВ: 295 671,68

Підсумкова вага: 2,460
 Усього на суму (Грн):
 Двісті дев'яносто п'ять тисяч шістьсот сімд
 У т.ч. ПДВ: 49 278,61 грн.

Посади осіб, відповідальних за здійснення операції і правильність її оформлення

Особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні ...

Відвантажувач(а)*

Отримувач(а)

Компанія: Червона Лавові Палички
 * Відповідає за здійснення господарської операції і правильність її оформлення

директор Зайцева О.В.
 За довіреністю

№ 11 від 04.01.2022

Документ оформив:

оператор складу Кузуб Антоніна Анатоліївна

ДОДАТОК К – Джерела інформації для аналізу використання виробничих запасів

Група	Джерела інформації
Первинні документи	Довіреності, прибуткові ордери, акти приймання матеріалів, лімітно-забірні картки, акти-вимоги на заміну (додатковий відпуск) матеріалів, накладні-вимоги на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів, картки складською обліку матеріалів, відомості обліку залишків матеріалів на складі, рахунки-фактури, товарно-транспортні накладні, акти про брак, відомості про брак, накладні на здачу готової продукції на склад, описи-акти уцінки товарів і продукції, які залежались, і лишків запасів тощо
Рахунки бухгалтерського обліку	20 «Виробничі запаси», 201 «Сировина й матеріали», 202 «Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби», 203 «Паливо», 204 «Тара й тарні матеріали», 205 «Будівельні матеріали», 206 «Матеріали, передані в обробку», 207 «Запасні частини», 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення», 209 «Інші матеріали», 23 «Виробництво», 24 «Брак у виробництві», 25 «Напівфабрикати»
Облікові реєстри	Журнал 5, 5А, відомість 5.1
Фінансова звітність	Ф. № 1 «Баланс», ф. № 2 «Звіт про фінансові результати», ф. № 5 «Примітки до річної фінансової звітності»
Статистична звітність	Ф. № 5-С «Звіт про витрати на виробництво продукції (робіт, послуг)», ф. № 1-підприємство «Звіт про основні показники діяльності підприємства», ф. № 4- МТП «Звіт про залишки і використання палива та паливо мастильних матеріалів»
Податкова звітність	Декларація про прибуток підприємства
Інші джерела	Бізнес-план, замовлення, оперативні дані відділу технічного постачання, договори на постачання сировини та матеріалів, планові й звітні калькуляції, дані системи норм і нормативів витрачання матеріальних ресурсів, норм запасу, інформація маркетингових досліджень тощо